

The Project Gutenberg eBook of Iloisia juttuja I

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Iloisia juttuja I

Author: Kaapro Jääskeläinen

Release date: February 6, 2007 [eBook #20517]

Most recently updated: January 1, 2021

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ILOISIA JUTTUJA I ***

Produced by Tapio Riikonen

ILOISIA JUTTUJA I

Kirj.

Kaapro Jääskeläinen

Vihtori Kosonen, Helsinki, 1908.

SISÄLLYS:

Esipuhe

Savon ukon Helsingissä käynti

Nuorempi veljeni

Puolentoista manttaalin mies

Pukki kellonsoittajana

Suomalaisen muinaistutkimuksen ja kansatieteen alkeet

Kahdenlaisesta moraalista

Vanhasta ainekirjoitusvihkostani:

1. Hyvästijättö muuttolinnoille

2. Sivistyksen arvosta

Valkoinen lakki

Helsinki kesällä

Vossikka-nurkalla

Miksi Oinolan Aatami luopui perämiehen virasta

Maitokuski torilla

Runollinen venereisu

Kalosseista

Kiinalainen nainen

Juoppoudesta
Rakkaus ja esimerkki raittiusrienoissa
»Sananen» syötävistä sienistä
Anoppien puolesta
Ritarillisuuden palkka
Miksi minusta tuli tupakkamies
Puolen tuopin pullo
Onneton kyytimies
Yhden vanhan pojan maljapuhe
Kahden suutarin rakkaus
Taiteen harrastusta eli Kettusen kihlaus

ESIPUHE

ensimaiseen painokseen, joka ilmestyi v. 1888.

Tässä ei ole tarkoitukseni tehdä oikeata selvää kirjan sisällöstä, sillä luettava se on kuitenkin, ennenkuin sen sisällöstä saa täyttä tietoa. Väärin olisi myös puhua siitä, minkä puutteen tämä teos poistaa suomalaisesta kirjallisuudesta. Ei se poista mitään tosi puutetta. Suomen kansa tulee varsin hyvin toimeen ilman näitä »Iloisia Juttuja» ja on erittäin tyytyväinen ikäviinkin kirjoihinsa, jos vaan sitä ei pakoteta lukemaan niitä ulkoa. Minun luullakseni Suomen kansan enemmistö pitäisi suurimpana onnena, että ei olisi mitään kirjoja, ei aapistakaan. Eihän niistä ole muuta kuin pään vaivaa.

Mutta kun tämä kirja kerran on ilmestynyt, jää ainoaksi tehtäväkseni neuvoa, kuinka sitä on käytettävä, että se vaivaisi lukijaa niin vähän kuin mahdollista. Siinä tarkoituksessa pyydän huomauttaa, ettei tämä kirja sisällä semmoista viisautta, joka olisi nautittava yhteen tiukkaan alusta loppuun asti, vaan parasta on lukea ainoastaan joku pätkä päivässä. Muuten kirja pianikin menettää makunsa.

Ihan viisaimmin teet, jos kutakin kappaletta kuulemaan kutsut herttaisen perheesi jäsenen — hyvän päivällisen jälkeen — ja sitte luet ääneen niin taitavasti kuin suinkin osaat. Sillä tavalla luettavaksi on tämä kirja aiottu. Mutta jos se ei silloinkaan herätä iloista mielialaa perheessäsi, älä heti moiti *kirjaa* huonoksi. Tutki ensin tarkoin, eikö päivällisessä ollut vikaa, ja jos siinä ei ollut mitään muistuttamista, koeta saada selville, onko huoneesi seinäpapereissa arsenikkia, joka pitää perheesi jäsenten mielet alakuloisina. Vasta senjälkeen voit ruveta kirjaa arvostelemaan. Sen saatan myös edeltäpäin ilmoittaa, että näet turhaa vaivaa, jos rupeat asian aikain etsimään näistä jutuista taiteellista eheyttä, neroa, uusia aatteita y.m. joutavaa.

Kunnioituksella

Kaapro Jääskeläinen.

Alkulause tähän toiseen painokseen.

Älkää syyttäkö *minua* tämän uuden painoksen ilmestymisestä! Ei se minun syyntä ole. Mitäs olette lopettaneet sen entisen?

Nyt kuulutte vuosikausia kyselleen kirjakaupoista »Iloisia Juttuja». Mutta turhaan. Minä olen ollut maailman kululla, enkä tiennyt asiastakaan, ennenkuin vasta kotiintultuani kuulin.

Saatte niitä nyt, mutta pitääkää tarkasti, etteivät taas aivan heti ole lopussa.

Muutamia pahemmasti vanhentuneita juttuja olen senverran paikkaillut, että eiköhän nuo menne täydestä nykyaikanakin.

Tietysti on minun, niinkuin muidenkin ihmisten, myöhemmin monessa asiassa — esim. raittius- ja naiskysymyksessä — täytynyt muuttaa mielipiteitäni ajanmukaisemmiksi kuin miltä ne vanhemmissa jutuissani tuntuvat, mutta en ole niitä sentähden enää ruvennut repostelemaan. Ymmärrättehän itsestänne, että »aika aikaa kutakin».

Terveeks' vaan!

SAVON UKON HELSINGISSÄ KÄYNTI, siihen aikaan kun Savoan ei vielä ollut rautatietä.

Tahvo Taskisen itsensä kertoma.

1. Rautatiellä.

»Höyryssä» sitä näet lähdettiin ja tultiin Lappeenrantaan asti. Ensikertalaisesta on kummaa tuokin höyrylaivain laitos, vaan minä sitä olin kyllä nähnyt jo ennenkin, kun olin poikaa saattamassa Kuopioon arvannostoon. Silloinhan ne sotaherrat näkyivät hyvin paljon pitävän Villestä, kun ei tämä heitä säikähtänyt enempää kuin muitakaan ihmisiä. Kysyivät näet, että sinäkö se olet Vilhelm Taskinen, niin Ville vastaa, että »ovathan ne minuakin Taskis-Villeksi puhutelleet.» Silloin se Ville lupautui lähtemään vapaaehtoisena Keisarin kaartiin Helsingissä, ja sitä Villen oloa minä nyt olin menossa katsomaan.

Sitte Lappeenrannasta lähdettiin ajaa katistamaan saloa myöten Pulsaan. Minä sinne päästyäni menen kieveritaloon hevosta vaatimaan, mutta siellä sanoivat, että »vähän ajan perästä junakin tulee.» Siihen minä arvelin, että tulkoon vaikka kymmenen junaa, kunhan saan kyytiä Helsingin kaupunkiin. Toiset taas sanoivat, että kyllähän kyytiä saa, jos niin tahtoo, mutta junassa pääsee paljoa pikemmin ja mukavammin kuin hevosella, kun vaan maltan vähän aikaa odottaa. Minä siihen tuumasin, että maltanhan minä odottaa, kun sitte saan nähdä senkin junalaitoksen. Eihän tuo Helsinki mihin mene sillä aikaa, jos sinne mennessä vähän maailmaa katseleekin.

Sitte joutessani läksin maantietä silmäilemään. Leveä tuo olikin ja tasainen, mutta yksi kohta se mulle ihmeeltä näytti, kun oli näet pitkin teitä rautakiskot rinnakkain molemmin puolin, niin kauvas kuin silmä kantoi. Minä tuota arvailin ja tutkailin, että mitä ihmettä niillä tehdään. Pitäisikö kärrillä ajaissa pyörien kulkea kiskoja pitkin, ettei tie kuluisi... Mutta vaikea olisi kärrin pyöriä niin kapeilla kiskoilla pysyttellä, varsinkaan jos juosten ajaa. Ja taitaisipa tuo olla liikaa säästäväisyyttäkin valtion tavaroille. Kummiahan ovat ne herrain metkut.

Kun tuossa oli muutakin joukkoa, niin en malttanut olla eräältä kysymättä, että mitä nuo rautakiskot tuossa ovat tarkoittavinaan. Tämä kun äimistyy ja ölmistyy ja kysyypä, että Sysmästäkö minä olen, kun en tuon vertaa tiedä enkä tajua. Minä tuumaan, että »tuoltapa ollaan Nilsiä rajalta, ja viisaspa sitä olisikin, jos syntyissään jo tietäisi kaiken maailman kompeet.»

Sittehän tuo selvitti, että tämä nyt on se aina mainittu rautatie, ja siinä kulkevat vaunut pitkin kiskoja. On näet pyöriin sovitettu niin paraiksi koloa, että ne tien kohdalla pysyvät.

No, saapihan tuon kumman nähdä koht'sillään.

Menin sitte minäkin muiden mukana piletin oston. Luukun takaa myymämies tuskin raski nenänsä ja toisen silmänsä näyttää, kun kysyi, että mihin minä olen menevä. Arvelin itsekseni, että mitähän tuo sinuakin liikuttaa, kunhan itse tiedän. Mutta päätin kumminkin vastata, ettei tuo pääse ylpeäksi minua luulemaan: »Niinpä tuo on maannut mieli mielessäni, että mennä Helsinkiin Villeä katsomaan, ja on mulla vähä viemisiäkin.» Vaikka olisin kuinka tinkinyt, ei alentanut hintaa 12 markasta 25 pennistä.

Sitte pantiin piletin taskuun ja lähdettiin tien varrelle vorjailemaan. Pälyi siinä aina yksi ja toinen päivännousua kohden. Kohtapa alkaakin savua näkyä, ja samassa kuuluu vinkaus semmoinen kuin olisi vahvanlaisella seipäällä sikaa lyönyt joku hyväkäs.

Minä arvaan, että nyt se »juna» vinkasi, ja tulla körröttääkin sieltä emä hamppua koko juna. Olihan semmoinen kuin olisi panna jälekkäin ja nostaa pyörille kaikki Korpeiskylän mökit — ja olisivatpa saattaneet tarpeina mennä kaikkikin Nilsiä mökit, ennenkuin saisi mointa kyhätyksi. Savu siitä tuprusi kuin höyrylaivastakin. Mutta nythän sen hoksasin, että tämä se onkin juuri se »maamasiina», josta kirkkoherran nappiotsa poika kertoi käydessäni häntä kyyditsemässä. Seisottui se juna kuitenkin talon kohdalle, kuten ainakin hyvälaatuinen hevonen, ja sitte pistäyttiin pirttiin penkille istua vekottamaan.

Hetipä lähdettiin liikkeelle, ensin hyvin hiljaa, mutta siitähän se vaan oli yltyämään päin kuin Rytkösen tappelu. Kohta se ravasi niin, ettei kärsinyt ikkunasta katsoa ulos eikä silmiään auki pitää. Ei sitä voi ihmisen kielellä sanoa, kuinka kovasti se kulki, paljoa kovemmin kuin pyssyn luoti. Niin sitä vaan mennä huristettiin, ja aina vähä väliin se seisottui hiukan henkäsemään. Silloin vähän uskalsin silmiäni raottaa — ja myös silloin, kun muutama sotaherra tuontuostakin kävi näpistämässä piletin nurkkaa, että se pitemmän päälle näytti ihan rotan syömältä. Olisinhan minä tuon raskinut hänelle kokonaankin antaa, vaan eipä se kelvannut, ennenkuin perillä.

2. Tulo Helsinkiin.

Helsinkiin tullessa oli tien varressa jo koko joukon isompi talo kuin muut syöttöpaikat matkalla olivat olleet. Tulet ne olivat niin kirkkaat, että näki kuin päivällä, ja väkeä oli vastassa jos minkä näköistä. Katselin siinä ja toilailin, tokko Ville on arvannut tulla vastaanottamaan. Mutta vaikeapa sitä olisi tainnut olla tunteakaan muiden sotaherrain joukosta.

Seisoi tuossa muutama siviili-herrasmieskin, pitkä ja laiha kuin Niskalan kissa. Tosiaan olivat sillä niin pitkät sääret, että ihmeeksi minulle kävi tuo uskallus, kun on rohennut semmoisille koiville nousta. Häneltä minä kysäsin, että »tokkohan tuntisit Taskis-Villeä, Keisarin kaartissa joka on?» Mutta tuopa ei ollut koko kuulevinaan. Jotakin vaan »vinskastaan» mölähti, ja sitte lähti astelemaan kädet selän takana ja keppi pitkin selkää.

Kun ei Villeä näkynyt, läksin omin nokkini kävelemään. Syöttötalon edessä on iso tori, vaan se oli pimeä, eikä näkynyt muuta kuin iso joukko vossikoita, rinnan niin pitkässä rivissä kuin tästä tuonne navettaan. Menin sitte yhtä puhuttelemaan ja kysyin, että »paljostako veisi Ville Taskiseen elikkä Keisarin kaartiin?» Uhkasi viedä 75 pennistä, mutta piti poliisilta ensin hakea lippu. — Nuo ijankaikkiset piletithän ovat tarpeen joka kohdassa, ei näet pääse vossikallakaan ajamaan ilman niitä.

Sitäköhän varten niitä herroja kouluutetaan ja syötetään, että sitte osaavat mokomia koukkuja asettaa?

Lähdetään sitte ajamaan vieterirattailla kuin suuret herrat ja komesroodit pitkin katuja, joiden kahden puolen oli semmoisia kivirakennuksia, että Kuopion isoimpia taloja saisi panna viisi kuusi rinnakkain ja kolme neljä päällekkäin, eikä sittekään syntyisi semmoisia.

3. Tahvo Taskisen vahtipalvelus.

Monen mutkan ja kääntein perästä tultiin erään torin laitaan, jossa vossikka sanoi olevan kaartin kasarmin. Se oli hirveän iso talo, kahta kauheampi kuin Jerusalemin temppeli Salomonin aikaan. Portin luona vahti eräs sotamies, jota ensin luulin Villeksi, vaan ei tuo sentään Ville ollut. Häneltä kysyin, tunteeko Ville Taskista, ja tämä sanoi tuntevansa, kun vielä kuuluivat asuvan samassa plutuunassa.

Pyysin häntä viemään minua Villen luo. Mutta hän sanoi, ettei uskalla vahtipaikastaan liikahtaa. Hän koetti mulle neuvoa ja selittää, missä huoneessa Ville on, vaan en minä — outo kun olin — tuosta tullut hullua hurskaammaksi.

Siinä sitä aateltiin ja aprikoiitiin, mutta juotui sitte päähäni aika mukava keino. Minä pyysin sotamiehen antamaan mulle lakkinsa, päällysnuttunsa ja kiväärinsä: minä jäisin vahtiin ja hän menisi hakemaan Villeä ulos ja sanoisi hänelle, että ukko Taskinen on tullut häntä tapaamaan.

Tuo nyt kävi kuin naulaan. Minä jäin seistä jököttämään, ja sotamies lähti asialle. Siinä vuottelen, vuottelen hyvän aikaa, eikä kuulu sotamiestä takaisin tulevaksi eikä Villeä. Jos tuo veitikka hyvinkin pistiin maata, arvelin, ja jätti minut koko yöksi seisomaan!

Astui sitte hyvin kiiltonappinen herra torin halki kasarmiin päin. Silläkös oli helyjä, yksin kantapäissäkin. Oli jos jonkinlaista silan solkea. Kun se tuli portille, minä ilman piloillani aloin pelotella, etten laske sisään näin yön aikana. Se hihkasi:

»Mistä komppaniasta Te olette?»

»Olempahan Korpeiskylän komppaniasta, Nilsin pitäjän rajalta.»

»Humalassako sinä olet? — Na pletscho! — Vai etkö tunne toisen komppanian kapteenia?»

»En toki tunne tässä hyvässä kylässä muita kuin Villen — jos lienette sattunut kuulemaan sitä Taskis-Villeä mainittavan? Enkä minä ole oikein humalassakaan ollut sitte Villen ristiäisten; silloin tuo alkoi vähä heilutella miestä.»

»Hulluko sinä olet? — Mitkä sulla on jalassa?»

»Lapikaskengät nämä ovat — mutta hyvät! Kyllä vihollinen näitä pelkää, sen minkä muitakin saappaita.»

»Putkaan — mars!»

Niskaan tarttui peijakas.

»Älkää hyvä kirkkoherra, vai mikä kenraali sinä olet! Jos vaan et heitä irti, niin minä huudan, että

Keisari kuulee!»

Mutta ihan kun oli saamassa minut muutamasta ovesta sisään, tuli miehiä ulos kasarmista. Se äskenen vahtisotamies oli toinen, ja Villeksi arvasin toisen.

»Kuulehan Ville, tuleppas nyt apuun! Tämä herra tässä hyvin rupesi komeilemaan.»

Heitti se toki onnekseen minut irti ja alkoi kysellä tarkemmin, mikä mies minä olin ja mistä minä Villen tunsin pimeässä.

»Otahan ryyppy, että lauhdut!» Aloin sitte kaivaa taskustani semmoista kappaletta, josta sen saisi. Mutta ei se taipunut tuumaan.

»Tulee se päivä toinenkin», arvelin, ja aloin sitte perustaa asiaa. Kerroin oikein latukantasiaan, miten se nyt tällä lailla sattui, että minä rupesin vahtina seista töröttämään.

»Enkä minä sinulle olisi mitään tehnyt, vaikka kieltelin tulemasta. Ilman vaan leikilläni koettelin, tokko sinussa on sotamiehen luontoa.»

Sillä se minut päästi. Mutta alkoi sitte olla tiukkana sille sotamiehelle. Se ei näet olisi saanut hievahtaa vahtipaikastaan. Tuskin se sotamiesparka olisi siitä selvinnyt, jos en minä olisi alkanut selittää, että täytyihän tässä minunkin lähteä paikaltani, kun niskasta nujuutettiin.

»Jos se ei olisi tämä sotamies niin nöyrästi lähtenyt, olisin saattanut putelilla kajauttaa.»

»Olihan sillä kivääri, sinä tolvana!»

Vähän tuo vielä purisi ja meni sitte maata.

4. Helsingin ihmeitä.

Sitte lähdettiin sisälle Villen huoneeseen. Mutta eipä tuo näkynyt yksistään Villen hoteilla olleen. Miestä oli kuin Viron sutta, sāngyissä pitkin lattiaa, mikä selällään, mikä mahallaan.

Siinä sitä tarinoitiin kaikki kuulumiset Villen kanssa. Ei tuo tuntunut Ville olevan juuri milläänkään koko sotamiehen ammatista. Yhtä hyvä olisi ollut kotona kyntää ja syödä kalakukkoa ja piimävelliä.

»Missä huoneessa se täällä Keisari asuu?»

»Ei se nyt sattunut kotiin, on Pietarissa käymässä», selitti Ville.

Otettiin tuosta eväät esille ja tuomiset Villelle. Eukko näet laittoi puolen tusinaa sukkaa ja kolme paria alushousuja; minä taas olin hommannut emä jässäkän kartsuutapakkaa ja minkä mitäkin. Sain sitte ruveta maata vahdissa olevan sotamiehen sānkyyyn, ja siinäpä se hurrahti yö aina aamuun asti.

Aamulla sitte, kun oli pyhäpäivä ja kaunis ilma, lähdettiin kävelemään ja kaupunkia katselemaan Villen kanssa. Kaartin pihalla oli kauhean iso patsas, jota en illalla pimeässä ollut huomannutkaan. Ensin luulin siinä olevan kaivon, mutta Ville selitti, että se on rakennettu Turkin sodassa kaatuneitten muistoksi.

Ulos kaupungille kun sitte tultiin, niin enpä ensin yrittänyt nähdä mitään. Huikasi näet silmiäni se komeus ja prameus. Kādet ristissä ja suu auki seisoin, eikä hengen hiventäkään päässyt rinnastani. Siinähan vaan oukailin kuin Tiilikaisen hevonen taivaan merkkiä.

Outoa oli kaikki, katsoipa ylös tahi alas. Ylhäällä taivaan ja maan välillä oli rautalankoja vierekkāin tuhkatieheässä aina monen sylen laajuudelta. Korkeimmilla katoilla ne olivat kiini suurissa heinähaasioissa. Ville tuo selitti, että niillä herrat puhelevat keskenään. Onhan niillä herroilla omat kujeensa jos missä asioissa. Sitä minä vaan ihmettelin, että sai kadulla kävellä ilman piletteä.

Alas sitte jos vilkasi, näki jalkatien olevan sileäksi hakatusta ja hōylätystä kivistä, jota ei näihin asti vielä ole piisannut Kuopion kirkon rappusiinkaan. Monessa kohti oli yksi ainoa liipattu ja puleerattu kivi niin pitkā kuin silmä kantoi ja aika leveā myōs. Mistāhan kallioista ja millāhan keinolla nekin lie irti saatu, ja millā ihmeen tavalla paikoilleen pantu?

Muutenkin oli kaduilla ihmeellisiä laitoksia: tuontuostakin nousi maasta torvi, josta sai vettä, kuinka vaan tahtoi ottaa. Tottapa lienee kaupungin alus ollut ihan yhtenä järvenä.

Jos sitte rupeaisin taloista tarkoin puhumaan, niin jatkuisi siitä tarinaa koko ijākseni ja jäisi kesken vielä sittekin. Muutamia taloja oli semmoisia kuin jos kallio hakattaisiin nelisnurkkaiseksi ja siitä sitte tehtāisiin talo. Erāān puiston reunassa oli talo kaikkia muita uhkeampi. Vāsyäkseen asti sai kävellä sen

pisintä seinää, eikä siitä sittenkään tahtonut sivu päästä, ja niin korkea ja leveä oli se, että tahtoo tulla hulluksi, jos sitä ajatteleekin, saatikka sitte kun sen näkee. Ei ole tässä avarassa maailmassa mitään niin suurta eikä komeata, ei piisaa sille Paapelin torni, ei Jerikon muurit eikä Ekyptin vaarauonit. Koko etuseinä oli täynnä lasia sekä kultaa, kalliita kiviä ja myrhamia, timanttia ja punamaalia. Ei ollut sileää paikkaa, enempää kuin pappilan mampselin leningissä. Katolla oli tornia ja seipäitä kuin hyvässäkin sotalaivassa.

Päivällisen syötyä sitte lähdettiin pois kaupungista katselemaan sen ympäristöä ja puistoja. Mutta en noista heidän puistoistaan ollut juuri millänikään. Nilsiässä on paljoa parempaa ja tiheämpää metsää.

Kävellessä kerkesi jo pimeä tulla. Varhain se tuleekin syksyiseen aikaan. Palattiin siis kaupunkiin ja tultiin sen ison talon kohdalla olevaan puistoon. Sielläkös liikettä oli kuin hyvillä hevosmarkkinoilla. Tyttöjä ja poikia niin vietävästi. Ihmettelin vaan, kun Villelle näkyi olevan tuttu useampi tyttö. Hyvinhän ne kuuluvat Kuopiossakin tytöt sotamiehistä pitävän — ja Ville ei ole mikään tuhmatekoinen poika. Jo pienenä sanoivat, että »hyvin on isänsä näköinen.»

Olisi vielä juteltava, kuinka eksyin, kun yksin yrittelin kävelemään; kuinka täällä on kadut täynnä kyyhkysiä ja varpusia, jotka ovat yhtä kesyjä kuin meidän kanat, ja kuinka kotimatalla jo olin kuin vanha tottunut reisumies ainakin, vaan ne pitää jättää, sillä potaatit jäähtyvät ja ruokatunti loppuu.

NUOREMPI VELJENI.

Kyllä mun silloin elää kelpasi, kun Eeroa ei vielä ollut. Sokeria sain pyytämättäkin jokaiselta vieraalta ja korppua myös, tasan »Polluksen» kanssa. Mutta sitte tuli meille Takamaan muori.

Äiti ei ollut sinä aamuna tuvassa, ja isä oli jo ennen aamusia lähtenyt Takamaahan. Piika Leena veti minua ilman äänettä tukasta, kun yritin äitin kamariin. Suutuksissani menin sängyn alle ja hain sieltä vanhat kenkäni — uudet olivat äidin tallessa. Toisen kengän vedin jalkaani, mutta ennenkuin kerkesin sitä kiini panna, sain hyvän tilaisuuden heittää Leenaa takaapäin selkään toisella kengällä. Sen tehtyäni juoksin jotenkin nopeasti ulos ja huusin mennessäni: »Mylly-Antin morsian!»

Leena tietysti läksi perässä, ja minulle tapahtui oven suussa se onnettomuus, että avosuinen kenkäni saattoi minut kaatumaan. Kynnykselle jäin, pää pihalle, jalat eteiseen... Leena tarttui tukkaani kuin tuli... Mutta ennenkuin hän oli oikein alkuunkaan päässyt, heitti hän yht'äkkiä irti ja juoksi tupaan. Minä itkussa suin huusin, minkä jaksoin: »Mylly-Antin morsian!»

Heti tunsin tukassani toisen käden, paljoa tukevamman kuin Leenan, ja tuttu ääni sanoi: »Kiljutkos siinä, kun äiti on kipeä!» Vilkasin taakseni ja näin isän ja Takamaan muorin. Leena oli nähnyt heidän portista tulevan.

Menin tupaan taas tavalliseen paikkaani, sängyn alle, Pollusta hyväilemään. Minä en vanhastaan oikein pitänyt Takamaan muorista. Isä meni talliin ja Takamaan muori äidin kamariin. Minä yksinäni ihmettelin, mikä äitiä vaivasi, kun minua ei päästetty katsomaan, niinkuin aina ennen, jos äiti oli kipeä. Nyt ei minua enää haluttanutkaan sinne lähteä, sen Takamaan muorin tähden.

Nukuimme sitte sängyn alla jonkun aikaa, minä ja Pollus, kunnes heräsimme — pienen lapsen itkuun. Pollus hyökkäsi haukkuen ulos — meidän ovessa ei ollut linkkua. Hän kai luuli, niinkuin minäkin, että mustalaisia oli tullut pihaan. Mutta siellä ei näkynyt ketään. Kuuntelimme tarkemmin ja tulimme siihen päätökseen, että ääni tuli äidin kamarista.

Vähän ajan perästä meidät päästettiin sisään. Takamaan muorin sylissä oli lapsi, niin peräti pieni, etten semmoista ollut koskaan nähnyt.

»Katsos nyt, Kaapro, minä toin sinulle pienen veljen», sanoi Takamaan muori.

»Mistä?»

»Saunan lattian alta».

»Onko siellä pieniä veljiä?»

»On kyllä», vastasi muori.

Minä olin hyvin iloissani ja hyväilin pikku veljeäni.

Kun renki Heikki tuli puolista syömään, en hänelle kohta virkkanut veljestä mitään. Mutta kun Heikki kysyi äitiä, sanoin että hän on kipeä. Heikki ei puhunut mitään, vaan tupakkaa pannessaan hyräili tuota vanhaa laulua:

»Kaks' ilopäivää on miehellä vaan:
Kun ämmästä pääsee ja kun ämmän saa.»

Mutta kohta kun hän kuuli itkua kamarista ja Takamaan muorin äänen, sylkäsi hän ja rupesi syömään.

Iltapuolen päivää vietin saunassa Polluksen kanssa. Revimme irti lattialankkuja, minkä voimme, ja etsimme niiden alta pieniä lapsia. Mutta ei löytynyt yhtään. Pimeään tullessa menin äidin kamariin ja sanoin Takamaan muorille, ettei meidän saunan lattian alla suinkaan ole pieniä lapsia.

»Ei se teidän saunasta ollutkaan.»

»Kenen saunasta sitte?»

»Ylistalon vanhasta saunasta, jossa on niin paljon pöppöjäkin.»

»Kuinkas Te sinne uskalsitte mennä?»

»Ole nyt vaiti ja mene maata!» sanoi Takamaan muori.

Kun Eero jonkun ajan kuluttua pantiin kätkyeen, täytyi minun häntä aina liekuttaa. Ja se oli ikävää työtä. Pollus sai yksin juoksennella ja kiertää maita, mantereita. Minulta meni se kevät ihan hukkaan ja koko seuraava kesä — vielä niin hyvä marjakesä. Pian suutuin Eeroon ja vielä enemmän Takamaan muoriin.

Vihdoin kuitenkin kykeni Eero enemmän olemaan ylhäällä ja makasi vähemmän.

Mutta sitte täytyi minun kuulla, kuinka kaikki kehuivat Eeroa kauniimmaksi minua, ja nähdä, kuinka kaikki vieraat antoivat tuomisensa, sokerinsa, korppunsa ja muut namusensa Eerolle. Minulle jäi ainoastaan nautinto katsella, millä halulla Eero niitä söi.

Jos olin yksissä tuumissa Eeron kanssa ja jotakin viatonta yritimme — eli kuten äiti sanoi »olimme pahanteossa» — niin aina kuului: »Taas on iso edellä ja pieni perässä! Ei se lapsi niin osaisikaan, vaan tuo isompi neuvoo.» Ja minä sain yksin sovittaa yhteiset synnit.

Tuli sitte mulle pahin kaikista, tuo lukeminen. Arkipäivät kumminkin jotensakin pujottelimme: olin miesten matkassa töissä, ja kotona vaan silloin kun ei kellään ollut aikaa minua opettaa. Mutta pyhinä ei auttanut mikään. Aamusin koetin maata ja olla nukkuvinani niin kauvan kuin mahdollista, mutta nälkä viimeinkin ajoi ylös. Kohta kuului käsky: »kirja kätte!» ja sitte alkoi kamala aika. Järkeni ei keksinyt mitään keinoa, jolla olisin lukemisesta päässyt. Olin olevinani milloin kipeä, milloin sokea tai kuuro; joskus tekeydyin hulluksikin. Mutta ne yritykset tavallisesti tulivat ruumiilleni kalliiksi.

Eero oli onnellinen, sillä hänen ei tarvinnut lukea.

Tilani ei parantunut, ennenkuin kävin rippikoulun ja kykenin miesten töihin. Sitten aloin vähitellen saada Eeron harmiksi savuja luihautella yhä tiheämmin ja julkisemmin.

Oikein sydäntä hiveli, kun tytöt kirkolla aina minuun vilkuivat eikä Eeroon. Mikä kauniimpi se Eero oli kuin minäkään? Ja jouti olla minkä näköinen tahansa — lapsi! Minun mukaani toki Polluskin aina lyöttäytyi, läksinpä metsään tai muuten kylälle.

Niin ei minulla sitte ennen naimisiin menoani ollut muusta huolta kuin lukukinkereistä.

Suurin iloni oli se, että sain nähdä Eeron kokevan aivan samat kärsimykset kuin minäkin, sillä muutamia vuosia sitten kävi Takamaan muori taas meillä.

Silloin olin jo siksi viisastunut, etten enää lähtenyt penkomaan saunan lattian alustaa.

PUOLENTOISTA MANTTAALIN MIES.

Alholan vaari oli käsketty Mäkikylän muorin peijaisiin — ei suinkaan sentähden, että hän olisi ollut seuraelämälle välttämätön henkilö. Vaan tärkeä sija oli hänelle kumminkin pitopaikoissa annettava.

Sillä Alhola ei ollut mikään pieni talo eikä köyhä.

Ennenkuin vaari lähti hautajaisiin, tapahtui Alholassa semmoista, joka ei ollut missään yhteydessä kuoleman eikä hautajaisten kanssa — tahi oikeastaan jota ei ollut aiottu olemaan missään yhteydessä niiden kanssa. Päinvastoin. Alholan vanha kissa synnytti sinä aamuna kahdeksan kaunista poikaa. Ja sitä ei ollut tapahtunut kolmeen vuoteen. Siinä oli harmaita, valkoisen ja harmaan kirjavia, mustan ja valkoisen ja valkoisen ja mustan kirjavia. Mutta yksi ainoa oli pikimusta, ja se oli kaikista suurin.

Ankara ja tunnollinen tuumailu syntyi siitä, mikä näistä pojista pidettäisiin, mikä taas vietäisiin veteen. On näet laki semmoinen tässä puuttuvaisuuden maassa, että ainoastaan yhden kissanpojan itsekustakin pesäkunnasta annetaan elää, ja toiset menettävät henkensä — siitä ainoasta syystä, että ovat rohjenneet syntyä tähän matoiseen maailmaan.

Jotakin harmaata tahi säännöllisesti kirjavaa tahtoivat muut säilyttää. Mutta vaari julisti, että musta oli pidettävä, koska se oli kaikista suurin. Ja väri oli peräti vähäpätöinen asia, kun on kysymys kissanpojista eikä nuorista neitosista. Tosin tuo musta oli urospuolinen, mutta se vaarin mielestä vaan enensi sen arvoa.

Päätökseksi tuli, että musta pidettiin. Ennen hautajaisiin menoansa vaari omin käsin hukutti muut seitsemän kissanpoikaa. Omin käsin sentähden, kun hän pelkäsi jotain vilppiä eli petosta, että esim. olisi säästetty joku pehmeäkarvainen harmaa tahi semmoinen, jolla oli muu ruumis musta, vaan kaula ja kypälät valkoiset.

* * * * *

Kun Alholan vanha pari tuli Mäkikylän saliin, oli siellä jo vieraita koko joukko. Peräpöydän takana istui pastori ja hänen vieressänsä vasemmalla puolella kanttori. Ensin tuli sisälle Alholan muori ja nijasi peräpöydän puoleen. Hänen esimerkkinsä vietteli vaarinkin niijaamaan — ainahan ne akat meitä johdattavat harhaan.

Muori vietiin salin takaiseen kamariin muun naisväen seuraan. Vaari jäi saliin. Otti tuolin ja istui. Mutta istui vähä toisin kuin muut. Sillä hän asetti tuolin karmin etupuolelleen ja jalkansa sen kahden puolen. Tämän teki hän piippunsa tähden, koska siinä oli niin lyhyt varsi, ettei sitä ollut helppo käsissä pitää, ja taas niin raskas koppa, ettei piippu pitelemättä pysynyt hampaissa. Nyt se lepäsi sangen mukavasti tuolin karmia vasten.

Sivumennen voi huomauttaa, ettei vaimoväen sopinut liikkua vaatekengissä niillä seuduin, missä Alholan vaari istui, sillä hän ei ensinkään käsittänyt uunin edessä olevan sylkilaatikon tarkoitusta.

Kun Alholan vaari tuli seuraan, puheltiin asioista, jotka sangen vähän olivat yhteydessä muorivainajan muiston kanssa. Ensin saatiin selväksi se, että sateinen ilma oli huonontanut vuodentulon, varsinkin heinistä ja perunoista, ja että taitaa tulla rehun puutos, jos tulee pitkä kevät.

Sitte puhuttiin venäläis-turkkilaisesta sodasta, Plevnasta, Skobelevistä y.m. sekä moitittiin useampaan kertaan englantilaisten jumalatonta käytöstä kaikissa maailman äärissä ja keskusteltiin, mikä keino mahtaisi olla sitä valtakuntaa vastaan tehokkain.

Mutta kun totia oli maistettu muutamain punssilasien päälle, kävi keskustelu ylevämpään suuntaan, ja silloin nousi kysymys »Helsingin Matista», joka Suomettareen kirjoittaa niin voimakkaita Helsingin kirjeitä.

Sen keskustelun kestäessä miehet taas täyttivät lasinsa, ja pastori meni naisväen kamariin kilistämään — hän oli poikamies — ja juttelemaan. Kanttori jäi siis yksin ylhäisimmälle sijalle. Sentähden hän nosti huulensa likemmäksi nenää ja asetti päähänsä silmälasit, joita hän ei koskaan pitänyt pastorin läsnäollessa.

Lautakunnan esimies sitte kertoi, kuinka Suomen kansa on kauvan nukkunut, ja ylisti »Helsingin Mattia», joka ahdistaa ruotsinkielisiä kuin kissa hiiriä. Ei herraksi päästyään ole kansan asiasta vilpistynyt pois, kuten moni muu hyvälle päiville päässyt. Jos kissakin liian lihavaksi tulee, niin ei se enää viitsi hiiriä ajaa.

Alholan vaari oli ääneti kuunnellen vetänyt sauhuja ja syljeskellyt sekä tuontuostakin maistellut lasiansa. Pastorin puheeseen ei hän koskaan puuttunut, vaan kyllä kanttorin, kun sai vähän väkevää. Oli näet riidan kaunaa hänen ja kanttorin välillä.

Lautakunnan esimiehen puheen johdosta juotui vaarille mieleen aamullinen kissajuttu. Samalla muisti hän olevansa puolentoista manttaalin isäntä ja monen torpparin maallinen turva. Sentähden hän sylkäsi ja sanoi:

»Niinkuin Suomen kansa, niin on meidän vanha kissa ollut kolme vuotta mahona — —»

»Mutta», kysyi kanttori, »onkos Suomen kansa ollut mahona yhtään vuotta? Eikö joka vuosi ole ollut syntyneitä enemmän kuin kuolleita?»

»Yhtä enemmän oli syntyneitä kuin kuolleita, sillä syntyi kahdeksan poikaa, ja minä niistä omin käsin tapoin seitsemän.»

»Ketä olette tappanut?»

»Kissanpoikia tietysti. Eikös kanttori ymmärrä, että meidän kissa on ollut kolme vuotta mahona? Totisesti mahona, kuten kunnan esimies äsken sanoi.»

»Eihän kunnan esimies puhunut mitään Alholan kissasta.»

»Tottahan niin lukenut ja valistunut mies kuin herra kanttori ymmärtää, että kun meidän kissa tänä aamuna synnytti kahdeksan sokeaa poikaa, niin se on vertaus meille ihmisille.»

Vaikka kanttorin teki mieli huomauttaa sitä, ettei Alholan vaari ollut oikein perehtynyt uudenaikaisiin sivistysrienteihin, ei hän kuitenkaan sitä tehnyt, koska kaikkia näkyi huvittavan Alholan vaarin puhe. Sen huomasi vaari itekin, sylkäsi ja kertoi laveasti, minkä näköinen mikin kissanpoika oli ollut ja kuinka ne vinkuivat pussissa, kun hän kantoi ne veteen. Kaikki kauniimmat hän hukutti, »sillä», sanoi hän, »minä en rakasta ulkokullaisuutta enkä prameutta. Nämät ovat ne, joista kunnan esimies sanoi, että ne ovat poikenneet pois, kun pääsevät herroiksi.»

»Nekö kissan pojat pääsevät herroiksi?» kysyi kanttori.

»Tuskin niistä enää tulee kanttoriakaan, vaikka niillä kyllä oli suloinen laulun ääni. Nyt on jo myöhäistä panna niitä lukkarin oppiin, sillä ne ovat kuolleet, koska minä ne tapoin. Mutta yksi oli pikimusta ja se oli kaikista suurin. Sitä ei panna kanttorin kouluun, vaan siitä minä kasvatan talon vahdin, joka ei pelkää tapella rotan kanssa — ei, vaikka olisi yhtä suuri rotta kuin itse kanttori. Totisesti vaikka oikein kirkon rotta. — Ymmärtääkö kanttori? Se on vertaus eli tunnusmerkki.»

Vaari joi lasinsa pohjaan ja sylkäsi. Hänen puheestaan ei kukaan ymmärtänyt muuta kuin että hänellä oli hyvä halu nokitella kanttorille. Ja se toisia huvitti.

Mutta Luotolan Kustaa, joka aina ryypyn saatuansa tekeytyi jumaliseksi, itki ja sanoi:

»Eiköstä tämä ole varoitus ihmisille, että toisten pitää kuolla ja toiset jäävät tänne? Niinkuin kissanpojat...»

Juuri silloin astui pastori takaisin saliin. Kanttori pisti nopeasti silmälasit takaisin taskuunsa. Kaikki tulivat taas asianmukaiselle hautajaistuulelle. Alholan vaari sydämessään kiroili kanttoria, mutta istui ääneti koko ajan, imi piippuaan ja syljeskeli.

PUKKI KELLONSOITTAJANA.

Erityisistä syistä olisi kaiketi parasta ottaa omaksi syykseen kaikki harvinaisemmat teot, joista aikoo kertoa. Sillä jos niitä toisten syyksi sanoo, saattaa asianomainen tulla vaatimaan likempää selityksiä kertomuksen johdosta. Ja semmoinen ei aina ole hauskaa.

Kun minä nyt esimerkiksi aion jutella Kuivalan Kustaasta, niin voi joku yksinkertaisuudessaan ajatella minun tekevän vääryyttä — ei niin paljon itse Kustalle kuin hänen vanhemmillensa. Sillä jos ei Kustaata muuten tuntisi, voisi tämän kertomuksen johdosta luulla hänen saaneen huonon kasvatuksen.

Mutta on huomattava, että kasvatusta on monipuolinen ja että sitä on monta eri lajia, ja se on siltä aina hyvä, jos sillä vaan saavutetaan kasvatuksen tarkoitus. Kuivalan Kustaa oli aiottu hyväksi merimieheksi, ja *siihen* oli hän saanut sangen hyvän kasvatuksen. Hänen isänsä oli lähtenyt merelle jonkun verran ennen pojan syntymää ja ollut siellä yhtä mittaa 37 vuotta. Kun hän 38:nä vuotena tuli kotiin, oli Kustaa jo purjehtinut ulkomerillä neljätoista vuotta.

Itse oli poika oppinut uimaan ja tappelemaan. Toverit neuvoivat hänet korttia lyömään, tupakoimaan ja muihin merikulun tieteen haaroihin. Näin oli hänestä kasvanut hyvä merimies ilman eri kasvatusta vanhempien puolelta.

* * * * *

Oli Krimin sodan aika ja useimmat merimiehet olivat kotona, koska liikemiehet pelkäsivät englantilaisten vehkeitä. Sentähden olivat Kuivalankin molemmat miehet kotosalla.

Kun oli sunnuntaipäivä, lähdettiin tavallisuuden mukaan soutamaan Ruotsiin menevää postia mantereen puolisesta saaristosta Ahvenanmaalle. Veneessä oli, paitsi Kuivalan miehiä, pari muuta.

Kauniilla ilmalla mentiin aika vauhtia ja jouduttiin matkan varrella olevaan Brändön saareen juuri kirkon aikana. Miehet soutivat kirkkorantaan levähtämään. Mutta kirkkoon he *eivät* menneet. Ei ollut ulkona kirkosta ketään seurakuntalaista saarnan aikana. Sellainen on tapa niillä tienoin — ja oli luonnollistakin näin sota-aikana.

Sisällä kirkossa vallitsi syvä hiljaisuus. Ei ollut kesäyskääkään monella. Joku veteli rauhallista unta. Kuului vaan saarnaajan totinen ääni, kun hän puhui »siitä suuresta kalansaaliista», joka sai monen verkkomiehen kadehtimaan Pietarin ja Sepeteuksen poikain kalaonnea —

Yht'äkkiä kuuluu kirkonkellojen kumina. Ensin hiljainen, sitte juhllinen — hätäinen — soitettiin molempia kelloja — molempia yht'aikaa. Pappi ei lopettanut saarnaansa, vaan hyppäsi alas saarnastuolista. Hänen mieleensä muistuvat kertomukset entisiltä ajoilta, kun hätäkelloja soitettiin. Julmat kirgiisit ja kalmukit — ja hänellä oli kotona nuori kaunis vaimo.

»Kirkko palaa!» huudettiin.

»Ei, vaan joku talo kylässä.»

»Engelsmannit täällä!»

Kaikki ryntäsivät meluten, vavisten ja tuoppien ulos.

Likellä asuvat juoksivat kotiinsa. Kaukaisemmat keskustelivat, mahtaisiko se sittekin olla myöhäistä.

Kesken kiireen kuului kellotapulista soiton lomassa erinomaista ääntä. Ei ollut juolahtanut kenenkään mieleen mennä katsomaan, kuka siellä soitti. Nyt sen huomasi suntio, joka oman virkansa ohessa hoiti kellonsoittajan, kirkonvartijan ja unilukkarin toimia.

Suntion käskystä tuli kellotorniin muitakin. Kummakseen he näkivät heinän jätteitä lattialla. Ja kelloja soittamassa — he luulivat sitä ensin häneksi, jonka syyksi kaikki ihmisten synnit luetaan — mutta tarkemmin katsoen se oli *pukki*, suntion oma pukki, jonka sarviin kellojen soittonuorat olivat sidotut.

Asiasta neuvoteltua tultiin seuraavaan yksimieliseen päätökseen, joka vielä tänä päivänä löytyy Brändön kirkon arkistossa:

»Koska luultavata on, ettei pukki itse sitonut nuoria sarviinsa, vaan joku pahanilkinen ihminen, joka oli syömässä suntion rantahaassa nuoraan kytkettynä, ja pani heiniä eteen, että hän söisi niitä, kunnes pahantekijä pääsi karkuun, ja sitte teki sen mieli pois, mutta tunsu nuorat sarvissansa ja kiivastui ja alkoi hypellä edestakaisin, niinkuin tämän elävän tapa on, kuten me kaikki omasta itsestämme tiedämme, ja jos hän on tästä seurakunnasta tahi jostakin muualta, on semmoinen ihminen kaikella muotoa lain ala saatettava.»

Siihen loppuivat kirkonmenot sinä sunnuntaina. Mutta brändöläiset tunsivat itsensä hieman loukatuiksi ja tyytymättömiksi. Sentähden he rupesivat pahantekijää etsimään. Se oli tyhmä teko, sillä häntä tietysti ei ole vieläkään löytynyt.

* * * * *

Mutta olinpa unhottaa Kuivalan Kustaan.

Brändöläiset eivät nähneet, kuinka Kustaa juoksi kaitaa metsäpolkua postiveneeseen, joka oli valmis lähtemään. Jos he sen olisivat nähneet, niin tuskin olisi postivene vasta poikennutkaan Brändön rantaan.

SUOMALAISEN MUINAISTUTKIMUKSEN JA KANSATIETEEN ALKEET, laadittuina meikäläisten tiedemiesten malliin.

1. Suomalaisten käsityksistä muutamista yleisistä asioista.

Maailma on Kalevalan mukaan syntynyt linnun munasta. Luonnollista siis on, että käsitys maailmasta vivahtaa käsitykseen linnusta. Puhutaan maailman *silmistä*. Muutamat ihmiset ovat maailman *suussa*. Huonolle jällelle joutuneet voi korjata maailman *jaloista*. Mutta maailman nenästä, korvista ja käsistä ei tiedetä. Samoin: puhutaan linnun silmistä, suusta ja jaloista, mutta ei nenästä, korvista eikä käsistä. Linnut tekevät pesäkseen ja muuksikin leposijakseen *kuopan*. Samoin lauletaan:

»Maailma minua nyt paljokin vaivaa
Ja minun eteheni *kuoppaa* kaivaa».

Maan pyörimisestä on suomalaisilla vanhuudestaan hämärä käsitys. Hämärä, koskapa he saatuaan silmiä hämärtävän iskun, huomaavat että maailma *pyörii* heidän silmissään.

Onni ei pure eikä puske, vaan onni *potkasee*. Ei se siis sovi koiran nimeksi, vaan hevosen. Vieläpä puhutaan onnen *ohjista* ja siitä että onni *vetää* jotakuta. Hyvä onkin istua onnen *kelkkaan*.

Valheella ovat erityiset *kengät*. Sanotaanhan: »en minä valheen *kengillä* kulje!» — Mutta päättäen siitä että: »*lyhyet* ovat valheen *jäljet*», valhe käyttää matkoillaan puujalkoja.

Nälkääkin sanovat suomalaiset »*nähneensä*», mutta ei ole tietoja sen ulkonäöstä.

2. Muinaissuomalaisten yhteiskuntaoloja.

Virkamiehet näkyvät saaneen nimityksensä *voitelemalla*, niinkuin israelilaisillakin. Sitä todistavat säkeet:

»Voilla *voidan* voudin rinnan, tuomarin sianlihalla, jottei tuomari toruisi eikä vouti vormahtaisi.»

Muutamat tutkijat arvelevat, että voita ja sianlihaa olisi käytetty rintatähtien ja kunniamerkkien asemesta. Ainakin olisi näillä merkeillä silloin ollut suurempi käytännöllinen arvo kuin nyt. — Toivottavasti vastainen tutkimus ratkaisee tämän asian.

Naisten nykyisellä orjuudella ei ole perustusta entisyydessä. Naimattomat neitseet olivat kunnan kirjureina, henkiherroina j.n.e., koska puhutaan joutumisesta vanhan piian *kirjaan*.

Vanha runo kertoo että miehet:

»Arvelevat akkojansa, kuulevat lutuksiansa, *Pelkeävät* piikojansa.»

Näyttää naisilla siis silloin olleen oikeus antaa muitakin iskuja kuin silmäniskuja.

Oppineita on kahta lajia, niinkuin oppiakkin: korkeata ja syvää. *Korkeasti* oppineita tietysti ovat tähteintutkijat ja torninvahdit. Syväoppisia taas merimiehet ja haudankaivajat.

Koululaitos on ennen ollut eläinkunnankin käytettävänä. Niiden aikojen kokemuksesta on syntynyt sananlasku:

»Vaikea on vanhaa *sutta* kirjalle opettaa.»

Vieläkin kuuluvat ahneet rovastit *luettavan* lehmiä.

Hulluinhoito on ollut huonolla kannalla. Eivät näy näitä onnettomia ihmisinäkään pitäneen, vaan juhtina. Sillä sanoohan vanha lause:

»Hulluilla herrat *kyntävät*.»

3. Suomalaisten elinkeinoja.

*Metsästy*s on ollut korkealla kannalla, sillä ikivanhoista ajoista on otuksien rauhoittaminen ollut tunnettu. Esim. riiehtä *tapetaan* ainoastaan syksyisin ja talvisin.

Ampumataito on ollut suuri. Pakko olikin oppia ampumaan, sillä huonoja ampujoita pidettiin *pilkkana*. Nykyään pidetään pilkkana vain miesten kuvia sotaväen ampumarjoituksissa.

Kalastus on vanha elinkeino. Siihen ovat suomalaiset niin tottuneet, että kalastajat mieluummin asuvat jonkun lahden *pohjassa*, ahvenien seurassa.

Kauppatavarana näkyvät suomalaiset pitäneen m.m. omaa päätään, sillä usein on mies jossakin päänsä *kaupalla*. Kauppatarkoituksia varten kaiketi myös usein ihmisiä pannaan *pussiin*.

Mutta kun rahan korko on korkealla, on kauppa niin huonossa kunnossa, että sitä täytyy *hieroa*.

Koti-eläimiä ei juuri ole tarvittu, sillä suomalainen ajaa mukavasti hyvällä *reellä*. Muutamat, esim. Antti nimiset ajavat *aisoilla*.

Vetoeläiminä käytetään astioita, peliä, nauvoja, huushollia y.m. Sanotaanhan: »tuo saavi *vetää* tynnyrin jyviä» (joka jo on sievä kuorma), »se peli *vetää*», »se naula *veti*», »voi kun se huusholli *vetää*.»

4. Suomalaisten elämäntarpeet: asunnot, vaatteet, ruuat y.m.

Rakennuksia ei suomalainen tarvitse. Hän on hyvin tyytyväinen pitkävartisissa *saappaissaan*, ehyissä *sukissaan*, ja voipi ilosta hypellä tervatuissa *lapikkaissaan*.

Juhlatilojen sattuessa tanssitaan valkeissa *hansikkaissa*.

Ulkohuoneet suomalaisia yhtä vähän huolettavat. Eivät he esim. tallia tarvitse, sillä hevoset saattaa panna huonoon *kenkään*.

Vaatteet ovat suomalaisille tarpeetonta mukavuutta. Usein voi matkoillaan maaseuduilla sydäntalvellakin nähdä *paljaita* talonpoikia.

Rahakukkaro on liikaa ylellisyyttä. Suomalainen voi panna koko vuotisen palkan *suuhunsa*. Mutta paljota varmempi on panna rahansa *viinaan*, sillä niin väkevässä nesteessä se parhaiten säilyy.

Muutenkin on suomalaisilla suuri luottamus viinaan ja läheinen ystävyys. Mies on *viinaan* menevä ja viina on *mieheen* menevä. Tämän sopusoinnun kannalta on helppo selittää suomalaisten tavatonta:

Ruokahalua. Mies saattaa syödä kokonaisen *puurovadin*, puisen tahi savesta valetun y.m. astioita. Näitä ruokia keitettäissä tarvitaan semmoista kuumuutta, että pata *kiehuu*, takkiraudasta valettu pata.

Mutta usein tyytyy suomalainen miedompaankin ruokaan. Miestä voi esim. sanoilla *syöttää*. Ja joskus, kun intoutuu mies, voi hän syödä kokonaisen *päivän* (ei aurinkoa vaan aikaa).

Ihmissyönti. Vaikea on ratkaista kysymys, ovatko suomalaiset muiden pakanain tavalla olleet ihmissyöjiä. Siltä se vähän näyttää. Ei ennusta hyvää, kun mies toiselle sanoo: »älä suuhun tule, ennenkuin entisenkään *nieläsen!*» — Tosin sanotaan: »ei mies *miestä* syö!» Mutta sillä ei ole todistettu, eikä miehellä olisi tapana syödä vaimoja ja lapsia.

Sivumennen sanoen, ei ihmislihan syöminen niin kummaa ole. Niinkin hyviä ystäviämme ja niin viattomia olentoja kuin omia saappaitamme, voimme pitää ihmissyöjinä, milloin ne *syöväät* ihmisten jalkoja.

5. Suomalaisten sukuperä, uskonto ja luonne.

Suomalaisten sukuperä on hyvin yhtäpitävä kehitysopin kanssa. Sitä todistavat sananlaskut:

»Vaikka suku *sutena* juoksisi,
kun itse ihminen olen,»

ja

»*Susi* isäni; *karhu* emoni: kun minusta mies tulisi!»

Suomalaisten uskonto ja vanhat jumalat ovat yleisesti tunnetut. Mutta huomattava on, että vieläkin tavataan paljon *silmän palvelijoita*.

Itsepäisyyttä osoittaa se, että suomalainen saattaa ikänsä asua vuoren *alla* eikä pyri poiskaan.

Ei hän myöskään pakene, vaikka *räystää tippuvat*.

Vähäpuheisuuteen lienee syynä se, että Suomen mies syötyään panee leukansa tahi ainakin hampaansa *naulaan*.

Kevytmielisyyttä osoittaa se, että kalliita lamppuja ja kyntteliä pannaan *tuleen*. Moni on tunkenut tupakkansa ja pannut piippunsakin *tuleen*, vaikka ei ole ensinkään aikonut lakata tupakoimasta.

6. Luonnontieteellinen tutkimus suomalaisten ruumiista.

Luut eivät ole tärkeät suomalaisessa ruumiissa. Joskus jäävät ne kokonaan pois matkasta, jolloin

syrjäisten täytyy huomauttaa: »*korjaa luusi!*»

Nahka on melkein yhtä tarpeeton. Urhoolliset miehet eivät näy sitä viitsineen itse kantaa, koska halveksien sanotaan:

»Arka nahkansa *kantaa!*»

Pää on ankara ruumiin osa, sillä usein täytyy miehen itsensäkin *pelätä* päätään.

Omituista kyllä, näyttää suomalaisen pää olevan ontto, sillä miehellä voi olla lakki *päässä*, joskus *kaksikin* lakkia. Sopii suomalaisen päähän muutakin tavaraa, esim. silmälasia sankoineen päivineen. Samoin voivat he tukehtumatta pitää huivia *kaulassaan* j.n.e.

Moitittavaa huolimattomuutta on, ett'eivät tullivirastot ole ottaneet näitä asioita huomioonsa; sillä kätkemällä kalliita kappaleita erityisiin jäseniinsä, voivat suomalaiset harjoittaa laveata tullipetosta.

Päässä näkyy myös asuvan suomalaisen henki, sillä muut ihmiset kuolevat, jos heiltä kaula katkaistaan, mutta suomalaiselta pitää vielä lyödä *pää* poikki.

Sydämessä voisi henki asua yhtä mukavasti kuin esim. rautatievaunussa, sillä sydän on kovin rauhaton paikka. Milloin on sydän *kulkussa*, milloin *suussa*, milloin kintaan *peukalossa* j.n.e.

Silmät ovat vielä rauhattomimmat, sillä ne ovat suuria urheilijoita. Kesällä silmät *uivat* kyynelissä. Talvella luultavasti luistelevat niiden jäätyneellä pinnalla. (Tämä ei kuitenkaan ole tieteellisesti todistettu).

Semmoisella luonnolla ne tietysti harvoin pysyvät kotona, ja omistajan on pakko lainata toisilta silmiä. Niinpä lapsilla usein ovat *isänsä* tahi *äitinsä* silmät.

Korvia suuresti säästetään ja lyödessäkin niitä kartetaan. Annetaan vain *ympäri* korvia.

Nenä on hyvin sitkeää laatua. Sitä saa *niistää* kuin kynttilää koko elämänsä iän, ja kuitenkin se täysimittaisena seuraa omistajaansa hautaan. Myös voi suomalainen *pistää* nenänsä yhteen ja toiseen paikkaan ja taas asettaa sen sijallensa.

Suu on suomalaisella suuri, koska joskus kannattaa antaa toiselle *suuta*.

Kieli voi olla *ulkona* suusta. Silloin voidaan kieltä *pieksää*, jos haluttaa, ja myös kieliä *kantaa*.

7. Suomalaisten ruumiinkoko ja kasvojen muoto.

Suomalaisten ruumiillinen suuruus on hyvin vaihteleva. Toiset ovat hyvin suuria, toiset hyvin pieniä.

Sieväkokoinen mies on se, jolla on kymmenhenkinen perhe *hartioillaan* ja vielä appi ja anoppi *niskassa*.

Usein tavattava pituus on noin 6 tai 7 metriä. Sillä mitalla voipi seista »toinen jalka haudassa, toinen haudan partaalla», kun asetusten mukainen hauta on 2 tai 3 metriä syvä.

Mutta peräti pieniä ovat ne, jotka voivat seista oven *raossa*, sillä ovesa tavallisesti ovat ahtaammat raot kuin seinässä.

Pieni ja notkea ruumis täytyy olla sillä, joka voi *hypätä* toisen *nenälle*.

Erään tunnetun pikku elävän tavalla saattaa suomalainen huvikseen *kiikkua* toisen tukassa eli nivuksissa. Tämän huvituksen sanotaan olevan vaimoväellekin tunnetun.

Ihmeekseni kuulin kerran erään järkevän miehen sanovan: »Väistypäs vähän, että pääsen tuohon *pöytälaatikkoon!*» En olisi uskonut hänen sinne mahtuvan.

Hävyliäisyyden vuoksi tavallisesti hyvin vähän ja ihan viimeiseksi puhutaan *kasvojen kauneudesta*. Muinaissuomalaisten sankarillista ulkomuotoa kuvaa esim. nimitys *partasuu*. Nykyään on parta ulkopuolella suuta.

Sotaiset ja uhkaavat lienevät silloin miehen kasvot, kun voidaan sanoa: »tuolla miehellä on *pää* kuin *partaveitsi!*»

KAHDENLAISESTA MORAALISTA.

Sananen siveellisyyskysymykseen.

Niin vanha mies kuin minä olenkin, olen kuitenkin nuorena syntynyt. Ja muutamia vuosia syntymäni jälkeen pantu kouluun.

Minä olin »parempain ihmisten» lapsi eli, toisin sanoen, vahtimestarin poika. Siitä syystä ei minun tarvinnut kouluun tullessani tuntea kirjaimia, niinkuin köyhäin poikain, jotka pantiin kansakouluun. Minä pääsin Tant Fiinan kouluun.

Siellä opin, ettei milloinkaan saanut juosta kadulla, vaan piti kävellä kauniisti, kädet ulkona taskuista; ei koskaan mennä katsomaan, kuinka sikaa tapetaan naapurissa; ei hävittää linnun pesiä, eikä koskaan puhua »housuista» — ja monta muuta kaunista asiaa.

Kerran sitte kävelin Tant Fiinan rinnalla koulusta kotiin päin ja Tant Fiina kehui, kuinka hyvät pojat pääsevät taivaaseen.

»Vai taivaaseen tuommoinen herasilmä!» ivasi jälestäni tuleva kansakoulun poika.

Niitä oli useampia yhdessä matkassa ja tekivät jos jonkinlaisia kujeita. Uskalsivat latio kirjojaan Tant Fiinan turnyyrille — salaisesti kyllä — mutta toisilleen kehuivat, että »tämä poika se vedättää kirjojaan pyöreäpäisellä hevosella!» Muuan pani jotain pehmeää minun taskuuni. Arvasin, että se oli kuollut rotta.

Vähitellen pääsi minussakin se toinen moraalinen vallalle. Yht'äkkiä sanoin Tant Fiinalle:

»Arvaako Tantti, mitä viemistä minulla on pikku sisarelleni tässä taskussa?»

»Rusinoita?»

»Ei!»

»Omenoitako?»

»Ei!»

»Annappas, kun koettelen!»

Tant Fiina veti sen ulos taskusta — ja kiljasi. Minä en silloin joutanut sanomaan hänelle »hyvästiä» enkä »hyvää yötä», niinkuin oli kotona neuvottu, vaan erosin hänestä äkkiä.

Seuraavana aamuna kun tulin kouluun, sanoi Tant Fiina, että olin ollut »tuhma», ja antoi minulle kahden kesken »riisiä». Mutta kotona sain kaikkein nähden »selkääni», siitä syystä että olin ollut »sikamainen ja hävytön». Tant Fiina oli käynyt kielimässä siellä.

* * * * *

Kansakoululaiset tappelivat keskenään, juoksivat ja huusivat; viskoivat kivillä toisiaan ja muita koiria; kiroilivat keskellä katua; särkivät linnun pesiä; panivat kirjansa Tant Fiinan turnyyrille ja työnsivät kuolleen rotan minun taskuuni — kaikki ihan onnekseen. Mutta minä sain kärsiä siitä syystä, että ainoastaan arvuutin Tanttia. Pakkoko hänen oli panna kättään minun taskuuni?

Näin jouduin ensi kerran elämässäni kahdenlaisen moraalin uhriksi. Mieleni teki pois Tant Fiinan koulusta.

Kun sieltä vihdoinkin pääsin lyseoon, tulin tuntemaan, että vanhempain toverien moraalina oli pehmittää heikompia. Heikompien velvollisuus oli juosta pakoon ja vaatia vahingonkorvausta vielä heikommilta.

Tunnilla saivat etevämmät nauraa toisten tuhmille vastauksille, mutta menipäs kovapäinen vetämään suutansa vinoon, vaikka kuinka olisi kutkuttanut, niin äkkiä opettaja hihkasi, ettei saa »irvistellä», ei »turskua» eikä »hirnua» — aina naurun laadun mukaan.

Sittemmin olen pitkin elämäni huomannut, että moraalinen aina on riippuvainen asianhaaroista.

VANHASTA AINEKIRJOITUSVIHKOSTANI.

Kun sattumalta löysin vanhan ainevihkoni muun rojun joukosta ja kääntelin sen lehtiä, muistin opettajamme toisenkin kerran sanoneen aineistani puuttuvan »jäsenystä, sopivaa muotoa ja järjestystä sisältöä». *Virheitä* niissä sensijaan oli riittävästi. Tässä on pari senaikaista kirjoitusnäytettä, varustettuina opettajan huomautuksilla.

1. Hyvästijättö muuttolinnuille.

Kunnioitettavat muuttolinnut! [Puuttuu johdanto aineeseen. Opett. huom.]

Jos puhun suuni puhtaaksi, niin paljoa suuremmalla mielihalulla minä Teitä keväällä tervehdän kuin nyt jätän hyvästi. Mutta luonnon pakko [Ainekirjoitus on säädetty säännölliseksi oppiaineeksi eikä sitä sovi sanoa »luonnon pakoksi». Opett. huom.] ja asianhaarat, jotka eivät ole minun eikä Teidän vallassanne, vaativat minua tällä kertaa pyytämään Teitä hetkeksi keskeyttämään matkanne ja lepuuttamaan siipiänne vaikka tässä kaupunkimme pitkän sillan kaiteilla. Minä sitte astelen välitsenne kuin pappi katkismussaarnan jälkeen, ja Te kuuntelette, mitä minulla olisi Teille sanomista. Minulla — köyhällä miehellä, joka en kykene kanssanne matkustamaan rahan puutteen tähden, ja joka olen niin rasitettu henkisellä työllä, etten ole voinut harjoittaa ruumistani lentämään, enkä uinnissakaan pysty Teille kilpailijaksi.

Kun Te tänne ensin keväällä tulitte, täytyy minun tunnustaa, etten lukupuuhain tähden ehtinyt Teitä tarpeellisella kunnioituksella ja kohteliaisuudella vastaanottaa. Usein saitte turhaan minua lauluillanne tervehtiä. Minä vain tuumailin, että »mitähän ne lehtorit laulaa», kun ei ota läksyt asuakseen päässä. On näet meillä kouluissa se järjestys, että keväällä on pojilla [Ainoastaan laiskoilla ja huolimattomilla. Opett. huom.] yhtä tiukka pääsö ylöspäin, kuin jokijäällä alaspäin.

Kuitenkin minä Teitä kohtelin paremmin kuin etelämaissa kuuluvat tekevän. Puhtaalla omallatunnolla voin vakuuttaa, etten tänäkään päivänä tiedä, mille laululinnun liha maistaa.

Aina kun lomaa sain, astelin metsäteitä, kuuntelin ja ihailin Teitä. Vieläpä väliin koettelin, kuinka minun bassoni taipuisi hra Lahorastaan säveleihin. Mutta uskon minä, että sääliksi Teille kävi, kun näitte sen basson haltijan aina aamusilla neljänestä vaille kahdeksan, kirjat kainalossa astuvan kouluuni päin. Surkuteltava koulumestarin alku, toisten koulittavana. — Kunpa olisin sensijaan saanut kuusen oksalla heilua ja laulella ylistyslauluja kultani ihanuudesta!

Minkä kultani?

Se seikkapa juuri mieltäni enimmäin painoi ja saatti minun murehtimaan kovaa kohtaloani, kun näin Teidän lemmeäliittoja rakentavan ja perustelevan pesän pohjaa. Minulla onnettomalla kun ei ollut viitteitäkään sinnepäin! [Nämä lauseet olisivat hyvin hyvästi saaneet jäädä pois. Opett. huom.] Mutta ollappa minulla hra Tiklin punaset posket, niin eri silmällä silloin tytöt katselisivat minuun. Eiköhän herahtaisi silmistä rakkauden kyynel, kun ei kukaan näkisi? — Entä se pesän laitto sitte! Minun suhteeni se on johtokuntain ja ylihallitusten vallassa, saanko sitä ollenkaan, ja minkälainen se tulee.

Sitte kesän pitkään meidän kohtalomme jossakin määrässä muuttuivat. Teidän täytyi olla toimesta, jos satoi taikka paistoi, ja lentää itikkain perässä, varsinkin senjälkeen kun perhe-elämän varjopuolet — ne velvollisuudet — alkoivat ilmestyä. Todellakaan en minä tahtoisi ottaa Teidän lapsianne kortteeriin ja talon ruokaan. Minä elin kesäkauden enemmän helpoilla päivillä ja hyvillä ruu'illa. Eikä ollut minulla mitään muuta maallista huolta kuin »ehdot» soitannossa; ja sitäkin taidetta Te harjoititte monta vertaa enemmän kuin minä.

Loppukesällä en mitenkään olisi tahtonut vaihtaa virkoja hra Sorsan kanssa, vaikka olisin maailman etevin uimamaisteri. Opettaa semmoista poikajoukkoa uimaan ja tehdä senkin seitsemän sukellusnäytettä pyssymiehen edessä!

Koska herroilla näyttää olevan kiire, lopetan nämä kesäiset muistelmat tähän. Toivon että ensi kevännä taas terveenä tavataan, ja sitte voin jatkaa.

Ainoa paikka, johon omasta puolestani tohtisin kutsua herroja lähtökahville, on raittiusravintola. Mutta pelkään, että ovat sielläkin kovin ahneita lintupaistille.

Hyvästi sentähden! »Klöm int port!» [Ei sovi käyttää vierasta kieltä, varsinkaan kun sitä ei osaa. Opett. huom.]

2. Sivistyksen arvosta.

Kun [»Kun» on nolo sana alkuun. Opett. huom.] viime kerran sillalla kävellessäni jätin hyvästi muuttolinnut, luulin ensimmäisessä alakuloisuuden puuskassa, ettei koko pitkänä talvena saa kuulla muita laululintuja kuin variksia ja heidän vertaisiaan. Tästä väärästä luulosta herätti minut heleä kukon laulu kaupungilla.

Siitä johduin mietelmiin, joita en tahdo yksityisenä salaisuutenani pitää.

Kansalla on arvoitus: »Miksi kukko laulaa silmät kiini?» — ja siihen on vastattava: »Kun se osaa virtensä ulkoa.» Siinä on kyllä perä. Mutta toiselta puolen: mitä hyötyä kukolla olisi silmiensä auki pitämisestä, kun hän kuitenkin ei osaa lukea? Ajatelkaa mihin pulaan hän joutuisi, jos kerran unhottaisi virtensä, eikä likiseuduille sattuisi muita kukkoja! [Sopimaton johdanto. Sen ohessa on koko aine käsitelty väärältä kannalta. Opett. huom.]

Jos kerran koittaisi maassamme aika, jolloin kukot osaisivat käyttää »Sävelistöä» ja »Kansanvalistusseuran nuottivarastoa» ja laulaa suoraan nuoteista, niin tottamaar ei suuresti kaivattaisi muuttolintuja. Pohjolan talvet olisivat yhtä laulurikkaat kuin kesätkin.

Tosi on että sen hauskuuden saavuttamiseksi tarvittaisiin paljon laajentaa ja lisätä kouluja, perustaa monta uutta kansakoulua joka kuntaan. Mutta *ajatukselle* ei mikään ole mahdotonta, ja mahdottomistakin ajatuksista voi olla jotain hyötyä. [Tavallisesti niistä ei ole mitään hyötyä. Opett. huom.] Enkä minä ole ensimmäinen, näihin mietelmiin joutunut. Vanhoissa aapisissa oli kuva, joka esitti kukkoa opettamassa ihmisen lapsille lukutaidon alkeita — vaikka sillä lienee enemmän tarkoitettu kuvata opettajan luonnetta kuin opetustaitoa. [Tämä hävytön lause on pyyhittävä pois. Opett. huom.]

Meillä ihmisillä on paljon syytä iloita saavutetusta sivistysmäärästämme ja kehoitusta käyttämään sitä oikein, jos katselemme, mitä nelijalkaisilta kumppaneiltamme täällä maanpäällä puuttuu.

Oikein kävi säälikseni tässä vasta erästä koiraa hänen oppimattomuutensa tähden. Hän oli yksinkertainen maalaispiski, juoksi uskollisesti rumpalin jälestä nurkalta nurkalle ja kuunteli, kuinka tämä julisti, että koirat meidän kihlakunnassa ovat sadan (100) markan sakon uhalla pantavat kiini. Sokrates kuunteli levollisena kuolemantuomiotaan, sillä hän oli vakuutettu siitä, että kuolemansa jälkeen pääsee sangen siedettäviin oloihin. Mutta kysymyksessä oleva koira oli levollinen tietämättömyytensä tähden. Jos hän olisi ymmärtänyt rumpalin tarkoituksen, olisi hän varmaan viipymättä matkustanut toiseen kihlakuntaan.

Jos hevoset tuntisivat mitä laki säättää eläinrääkkäyksestä, niin saisipa kihlakunnanoikeus istua ympäri vuotta tutkimassa heidän kanteitaan, ja eläinsuojelusyhdistykset muuttuisivat asianajotoimistoiksi.

Ei tarvitsisi pelätä eläinten menevän vieraille laitumille, kun veräjällä sakkotauluista näkisivät, että se on kielletty. Eikä tarvitsisi etsiä kissoja maitohuoneesta, jos he oppisivat odottamaan siksi, että maito on separeerattu, jolloin saadaan enemmän kermaa kuin suoraan pytyistä kuorimalla.

Riikinkukot varmaankin lakkaisivat muiden nähden komeilemasta suurella pyrstöllään, jos he kirjallisuudesta näkisivät, kuinka vakavat ihmiset heitä ylenkatsovat. Tosin on maailmassa olentoja, jotka komeilevat riikinkukoilta saaduilla höyhenillä, vaikk'ei heidän ruumiinsa ollenkaan niitä kasva, — olentoja, joita ei millään järkevillä syillä voi taivuttaa luopumaan ruumiinsa rakennukselle aivan vieraista koruista. Riikinkukon pyrstön on sentään luonto hänelle lahjoittanut.

Voisi vielä aavistaa, kuinka suuressa määrässä tämä sivistystyö edistäisi tieteitä. Kun jokainen eläin itse kykenisi selvittämään ruumiinsa rakennuksen ja elintapansa; kun saisi kuulla luentoja ruohokasveista kotinavetassaan, niin paljoa vähemmän kuluisi aikaa ja varoja luonnontieteellisiin opintoihin. Valtioiden ei tarvitsisi kustantaa kalliita retkikuntia eikä rohkeain miesten tarvitsisi viettää talveaan jäissä ja pakkasessa, jos jääkarhut tekisivät tieteellisiä havaintoja napaseuduilla.

Muutamia haittoja saattaisi meille ihmisille olla tästä eläinkunnan sivistämistyöstä. Neekerien vapautuksesta oli tappiota heidän valkoihoisille isännilleen. Niin tässäkin. Vanhoille piioille ei jäisi muuta seurakumppania kuin kahvipannu ja kortit. Kun mirri saisi tietää, että hänen emäntänsä on vanha piika, jättäisi hän tietysti heti semmoisen emännän. Karhut saisivat sanomalehdistä tiedon, milloin metsästysseuroja on liikkeellä. Kärpäset eivät enää menisikään semmoiselle paperille, jossa jollakin sivistyskielellä saisivat lukea: »Kärpäsen myrkkyyä.»

Vai kuinkahan kävisi? — Osaahan juomarikin lukea pullon kylässä sanan: »Viinaa» tai »Rommia», ja kapakkaan tullessaan näkee jo toisia kellistyneen kuin kärpäset myrkkypaperin laidoilla — mutta arvelee vaan, että eihän tuo ehkä häneen pysty. [Ainoa järjellinen ajatus koko aineessa. Opett. huom.]

VALKOINEN LAKKI.

Myöhään eräänä kevät-iltana saatiin tuo yliopiston tutkijakunnan päätös — eli Helsingin kielellä »uutslaaki» — joka korotti m.m. 23 meidän koulun koulupoikaa Suomen ylioppilaskuntaan.

En ole koskaan muulloin nähnyt kolmekyynäraisten miesten sillä tavoin ilosta hyppivän kuin sinä kesäkuun iltana, enkä toivoisi sen ikäisten miesten, muulloin kuin tulipalon aikana, kulkevan niin kiireesti kuin silloin mentiin ostamaan valkoisia lakkeja. Semmoisesta voisi olla vaaraa rauhallisten kävelijäin pystyssä pysymiselle. Onnellisesti kuitenkin päättyi lakin osto. Lakkikaupoissa jäivät seinät paikoilleen.

Toivorikkaissa päissämme oli siis hohtavan valkoinen lakki, johon sen ihana myyjätär oli omin käsin kiinnittänyt lyyran. Myöhemmällä sen sitte Villensaunalla otimme päästämme pois, kun isänmaalliset tunteet riehuivat rinnassamme. Näitä tunteita virkistivät vaahtoharjaiset maljat.

Kun sieltä saavuin asuntooni, oli jo vuorokauden aika sellainen, että päti päivän valolla peiliin katsella. Lyhyitähän ovat keväiset yöt Pohjolassa. Mutta lähestyvän unen vaikutuksesta olivat silmäni niin sameat, etten silloin vielä voinut itseäni täydellisesti »mönsträtä», vaan täytyi tyytyä vajanaiseen yleissilmäykseen ja alkaa etsiskellä lepuusijaa. Mielelläni olisin tietysti tuo uusi lakki päässä maannutkin, mutta pelkäsin että se rypistyisi. Sen vuoksi asetin sen tuolille sängyn viereen — lyyrapuolen itseäni päin — ja vaivuin suloisiin unelmiin. Se tietysti on ja pysyy minun salaisuutenani, mistä uneksin, mutta älykäs lukija voi kyllä sanomattakin arvata, mistä nuori, naimaton ja rahaton ylioppilas näkee unta.

Herätessäni laitteli »matami» ruokaa pöydälle. Aamiaista luonnollisesti. Sitte hän teki liikkeen, semmoisen kuin olisi joku häntä takaapäin potkassut säärille, ja toivotti onnea. Salaperäisesti hymyillen katseli hän ponnistuksiani saada silmäni auki. Katsoin kelloa. Se oli kymmentä vailla kaksi. Matami puuhasikin siis päivällistä.

Aurinko paistoi lakilleni, ja tuo puolen kolmatta markan lyyra säteili niin ystävällisesti. Väkisinkin sai se hymyn huulilleni. Rohkealla hyppäyksellä nousin ylös. Lakki päähän ja peiliin. — No, istuihan se jotakuinkin, vaikk'ei sitä vieläkään oikein voinut arvostella, kun olin alusvaatteissani, eli sievemmin sanoen »kesävaatteissa.» Siispä laitoin itseni täyteen pukuun ja söin päivällisen hyvällä ruokahalulla. Olikin siinä kolmea lajia, niinkuin on tapa Helsingissä.

Sitte läksin kaupungille, näyttämään että uusi säde sivistyksen auringosta oli puhjennut. Alussa en tahtonut jaksaa kantaa arvon painoa oikein luontevasti. Toverit rohkenivat huomauttaa minua siitä muka »sopimattomasta tavasta», kun kadulla kävellessäni tuontuostakin koettelin sormellani, oliko lyyra tallella ja suoraan nenän yläpuolella.

Useimmat tovereistani olivat kiiruhtaneet aamujunassa kotipuoleen näyttämään, mitä olivat Helsingistä saaneet päähänsä, nimittäin sen ulkopuolelle. Mutta minä en tahtonut mennä heidän kanssaan kilpailemaan loistossa, vaan päätin antaa lakkini vielä pari päivää loistaa pääkaupungissa. Astuin rantaan. Satamaan tullessani oli muuan laiva valmiina jonnekin lähtemään. Siihen tulvaili väkeä, nuorta ja vanhaa. Aloin katsella taivaan merkkejä ja tunnustella tuulen suuntaa ja voimaa, ylpeänä siitä että muka kaikki nyt minun lakkini huomaavat ja arvelevat, että »kukahan tuo oppinut nuori herra on?»

Ilma oli äreä. Tuima tuuli ajoi pölyä pitkin rantatoria ja jakeli sitä runsaalla mitalla ihmisten silmiin. Olisin muuten lähtenyt pois koko kestästä, mutta muutamat ylen sievät neitokset — tuiki tuntemattomat — vangitsivat katseillaan askeleeni. Varmaan hekin lakkini huomasivat ja syväoppisen käytökseni.

Tavallisilla menoilla alkoi laiva eritä rannasta. Hatut heiluivat, nenäliinat liehuivat. Minäkin tavottelin valkoista lakkiani. Mutta se olisi saanut olla tekemättä, sillä eräs saksalainen vääräsääri, jolla näkyi olevan tulimmainen kiire laivaan, töykkäsi samassa hetkessä kyynäspäätäni. Käteni puski lakkiani paraiksi sen verran, että hyvä vihuri pääsi sen alle ja lennätti sen veteen.

Enempää en voi kertoa, sillä eihän tähän kirjaan saa tulla muuta kuin iloisia tarinoita. Ja minä olen varma siitä, etteivät lukijat voi nauraa onnettomuudelleni, niinkuin se sydämetön rantajätkä, joka lakkini vedestä nosti.

Enempää en voi kertoa siitäkään syystä, että lakkini ei sitte enää ollut *valkoinen*.

HELSINKI KESÄLLÄ.

»Totiveen, biffin kaupunki,
Sa tuhatlyhtyinen!«

1. Helsingin maantieteellinen asema kesällä.

Helsingin saattaa sanoa olevan kesällä samassa paikassa maapalloa kuin talvellakin eli 25° idässä päin Greenwichistä ja vähän pohjoisempaan 60 leveys-astetta, mutta niin voi sanoa ainoastaan sillä ehdolla, että sanalla »*Helsinki*« tarkoitetaan Helsingissä olevia taloja, koululaitoksia ja virastoja, ja että koululaitoksilla ja virastoilla taas tarkoitetaan väljiä huoneita ja kaupungissa olevia vahtimestareita.

Muussa tapauksessa täytyy pitää Helsingin maantieteellistä kesä-asemaa hyvin epämääräisenä. Se on siirtynyt kaikille läheisille saarille ja rannikoille. Se on siirtynyt sisämaahan ja kylpylaitoksiin sekä Suomessa että ulkomailla... Mutta niin epämääräisestä Helsingistä on mahdoton kirjoittaa mitään tieteellistä kokonaisuutta. Sentähden minä seuraavassa tarkoitan Helsingillä samaa kaupunkia kesällä kuin talvellakin.

2. Helsingin ilmanala kesällä.

Ilmaa Helsingissä sanotaan kesällä »vaihtelevaksi.« Mutta minun kokemukseni mukaan se on aivan säännöllinen.

Jos katsot pilvetöntä taivasta ja siihen luottaen menet kävelylle ilman sateenvarjoa, saat olla vakuutettu siitä, että tulet takaisin likomärkänä.

Mutta jos varovaisuuden vuoksi kumminkin otat sateenvarjon, saat sitä käyttää suojana rutikuivaa hiekkaa ja tuulen lennättämiä kiviä vastaan, ja kuitenkin ovat silmäsi soraa täynnä, kun tulet kävelyltä. (Kävelyllä minä tarkoitan semmoista liikuntaa, joka tehdään huviksi ja virkistykseksi).

Muutamassa tapauksessa ei kuitenkaan voi ilmaa edeltäpäin niin tarkoin arvata kuin sunnuntaisin, jos silloin on ilmoitettu joku kansanjuhla pidettäväksi tai huvimatka tehtäväksi. Silloin voi olla jotenkin varma siitä, että tulee sade.

3. Muutamia erinomaisia mukavuuksia Helsingissä.

En tiedä toista kaupunkia Suomessa, jossa saa olla niin huolehti saappaittensa sivistyneestä ulkomuodosta kuin Helsingissä. Vaikka saappaasi kiiltäisivät kuin mätäkuun aurinko, on kuitenkin ihmisiä, jotka ovat valmiit niitä kiillottamaan neljäkymmentä kertaa tunnissa. Istuhan penkille johonkin kaupungin viileään ja varjokkaaseen puistoon, niin heti on edessäsi poikia, selässä eriskummainen sätös, ja jokainen sanoo: »skuuputsare!« — tarkoittaen sillä että he maksua vastaan kiillottavat saappaasi.

Sanomalehtien tilaamisesta et myöskään tarvitse pitää vähintäkään huolta, sillä alinomaa kohtaat poikia, joiden lakissa on ostettavan sanomalehden nimi ja kainalossa itse ostettava sanomalehti.

Soittoa saat kuulla sekä silloin kun sinua haluttaa että silloin kun sinua ei haluta. Posetiivin sydäntä liikuttava sulosointuinen ääni on nautintoa, josta koskaan ei voi loppua toivoa. Näiden soittajien taiteellinen innostus ja hellä huolenpito lähimäistensä taidetarpeesta on kummastuttava. Vaikea on minun antaa sen tarkempia tietoja heidän sisällisestä elämästään, heidän sydämestään. Sen vaan voin sanoa, ettei heidän sydämensä missään suhteessa voi olla mustempi kuin heidän ulkomuotonsa. Itse posetiivin säveliin olen äärettömästi innostunut. Monasti olen ajatellut aivan samaa kuin Pielaveden mies posetiivia kuullessaan: »voi tuon ilkeän märäntää, kun soittaa koreasti!«

Kaikista näistä mukavuuksista on vielä sekin etu, että ne ihmeellisesti auttavat pääsemään pienistä rahoista.

4. Puolue-olot Helsingissä.

Ihmiset Helsingissä jakaantuvat kahteen puolueeseen: *karhuihin* ja *karhuttaviin*. Kumpaisillakaan ei ole rahaa.

Minä puolestani kuulun jälkimäiseen puolueeseen. En ole viikkokausiin nähnyt muuta rahaa kuin näyteseteleitä pankkien ikkunoissa. Olenkin käynyt niitä katsomassa joka päivä, etten kokonaan

unhottaisi rahan ulkomuotoa, jos sitä vielä joskus maailmassa sattuisi käsiinsä saamaan.

Siihen aikaan kun täälläkin vielä olivat olemassa vanhat puolueet, suomen- ja ruotsinmieliset, väitettiin että ylioppilaat ottavat liaksi osaa puoluetisteluihin. Ylioppilaat taas valittivat, ettei heillä yleisissä asioissa ollut kylliksi sananvaltaa. Mutta kun on ilmestynyt uusi puolue, *karhuttavien* puolue, niin jokainen tunnustaa, että etumiehinä siinä ovat juuri ylioppilaat. Elleivät *karhut* tunnustaisi heitä tuon puolueen etevimmiksi sankareiksi, niin — sen parempi — saisivat olla karhuamatta!

Karhujen puolueessa on naisilla etevä asema, nimittäin vanhemmilla naisilla, etupäässä ruokamuoreilla ja pesumatameilla. Karhuttavien puolueeseen myös kuuluu osa naisia, mutta nuoria ja kauniita, semmoisia joilta velotaan paalipukujen ja korutavarain hintoja. Senvuoksi ovat kaikki naiset erinomaisesti ihastuneet tähän uuteen puoluejakoon, kun hekin kerran saavat toimia julkisuudessa ja »taistella».

Toiselta puolelta taas kaikki ne, jotka naiskysymyksessä kannattavat vanhan-aikaisia mielipiteitä, ihailevat tätä puoluejakoa. Sillä se saattaa naiset taistelemaan keskenään: vanhemmat naiset nuorempia vastaan. Se seikka tietysti ehkäisee ja tekee mahdottomaksi naissankarien suunnitteleman yhteishyökkäyksen miesten ylivaltaa vastaan.

Voitteko arvata, minkä ilon tämä puoluejaon aate tuotti räätäililleni! Kun hän tuli minua velkomaan, koetin rahan puutteessa huvittaa häntä tällä keksinnölläni. Tietysti se heti herätti hänessä toivon päästä vastapuolueen eturiviin. Kun hän, joka hamasta nuoruudestaan on saanut nöyränä kulettaa paikasta paikkaan laskuja, joita ei kukaan maksa, — kun hän voi toivoa pääsevänsä »karhupuolueen» edusmieheksi valtiopäiville, isolle päiväpalkalle, — niin kuohahti hänen povessaan vuosikymmeniä levännyt miehuus ja toimintahalu. Hänen katseensa kirkastui, ja paikalla hän julisti antavansa anteeksi kaikki vanhat velkani, repi rikki rätingin ja meni.

5. Juutalaisvainoa Helsingissä.

Luulen melkein että jokainen rehellinen suomalainen sanalla »*juutalaisvaino*» ymmärtää sitä kuin *juutalaisia vainotaan*, mutta minä tarkoitan sillä sanalla sitä että *juutalaiset vainoovat* muita ihmisiä. Eikö minulla olisi yhtä hyvä oikeus kuin muillakin käyttää sanoja missä merkityksessä tahdon?

Joka kolmannen askeleen perästä, minkä Helsingin kaduilla ottaa, taikka vähän harvemmin, täytyy pysähtyä — kunnioituksesta naissuvulle. Edessäni seisoo vähä väliin mustasilmäinen ja mustanenäinen Israelin tytär, joka välttämättömästi tahtoo sinua puhutella. Hänen, niin sanoakseni, kansallisuudestaan ylpeilevän nenänsä alta kuuluu aina tuo sama kysymys: »Haar herrn gamla kleeder att selja?» (Onko herralla vanhoja vaatteita myydä?)

Joka ainoalle heistä olen pitänyt pienen esitelmän siitä aineesta, että minä en ole juutalainen, eikä minulla siis ole vanhoja vaatteita myydä; että minun vanhempanikaan eivät olleet juutalaisia, vaikka heidän esi-isänsä joskus ovat tulleet Aasiasta ja vaikka minun sivistykseni sentähden perustuu aasialaiselle pohjalle, niinkuin juutalaistenkin. Mutta tämä yhtäläisyys sivistyksessä ei voi minua tehdä juutalaiseksi, sillä aasialaiselle pohjalle perustuu kaikkien kansojen sivistys — jos ei oteta lukuun Tammisaarelaisia. Kunniasanallani olen vakuuttanut, että tämä on totta. Todistukseksi olen ottanut ulkomuotoni, joka vähemmän kuin kenenkään muun ihmisen, vivahtaa juutalaiseen. Varmemmaksi vakuudeksi olen vielä maininnut muutamia nimiä, joiden omistajien sanotaan asuvan maan alla. Mutta kaikki ponnistukseni ovat tähän asti olleet turhat. He luulevat, että minulla sittekin on vanhoja vaatteita myydä. Aina vaan kuuluu juutalaiskysymys: »Haar herrn gamla kleeder att selja?»

Ja kuitenkin on kristinuskoon kastettuja ihmisiä, jotka puuhaavat juutalaisille vielä parempaa tilaisuutta sortaa maan onnettomia alkuasukkaita!

Vossikka-nurkalla.

Juttu on v. 1885 valtiopäivien ajalta, jolloin Talollissäädyn vanhoilliset A. Meurmanin johdolla useampaan kertaan äänestivät silloiseen »nuoreen puolueeseen» kuuluvan turkulaisen K. Vehasen pois säädystä.

Ylioppilastalossa oli naamiohuvit. Talon edustalle olivat vossikat ruvenneet pitkään jonoon.

Joku siinä rekensä kokkalautaa vasten nukkui, kun ei ollut tarkkaa tietoa, missä lie viime yökään kulunut.

Itsekullakin vossikalla oli kuitenkin toinen korva auki, nimittäin Esplanaadin puoleinen korva, sillä

sieltäpäin useimmiten vihelsi joku kyytiä tarvitseva. Semmoinen vihellys kun kuului, niin lähti sitä kohden ei yksi eikä kaksi, vaan vähintäinkin kolme — enemmän vaan »vapaan kilpailun» vuoksi kuin halvassa rahan himossa.

»Viäläks sull' on tupakkia, Santeri?» kysyi vossikoista eräs, Kustaa nimeltään. Sekä hän että Santeri olivat Helsingin miehiä peräisin ja polttivat Borgströmin »Kaukaasialaisia».

»On tääll' joku viäl'.» Kustaa liikkui lyhyin askelin hänen luoksensa, sillä vossikan mekossa on mahdoton pitkiä askelia ottaa.

»Ketäs sa tän' ehtoon' tatsuunalt' ookasit?»

»Herra se kait tais' olla, vaikkei juur' ensimmäist' rankia. Tonn' Eerikin karun päähän ma sen vein ja jämtist' se maksoi. Mutt' reissaavaisen ei piräis sitä niin nuukaan räknäämän, jos rookaa vähän isompikin raha...»

»Kun meill' ei ol' takaisin antaa.»

»Rahhaampa outta näpylijäitä työhii», äänsi Pekka Savolainen, jolta myöskin olivat tupakat lopussa. »Mut yhellainen sit' oun ronkuja minnäi. Nyttii oisin Santerin tupakkain varraan lyöttäytyynnä, jos hyvinnii kuontus...»

»On tääll' joku viäl'.»

»Tottapahan minnäi' toas, kun tässä rahat miten kuten korjautuu. — Mittään ne nyt kuotoilekset tuolla sisässä?»

»Kutes mar sa sitä tiär!» sanoi Iisakki, Turun puolelta kotoisin. Käytti tilaisuutta päästäkseen hänkin tupakkain seutuville. »Siäl' ova' suure' maskeraati' käymäs'.»

»Ilmankos min' ounnii' tässä katastanna sitä värjnoamain paljoutta, mikä täst' on sivu kulukenna.»

»Ne ova' oikke' sutanu' ja plaastanu' taulus', ete' tunn', mimmone' ihmine' siäl' sisäläkkä' o'.»

»Eiköpä se lie jumala sitä varten näitäi oikeita noamoja luonna, jottei erottas, mittee siell' on sisässä!»

»Niin taitaa ollakkin!» sanoi Santeri. »Ja vaatteet kans'. Kyll' on usevallakin puhtaat silmät ja vaatteet kattoo kans' pulskias' ulloos, mutt' ei ol' juamarahaa plakkaris' vaan.»

»Mutt' sem mejjän Vehasen ku' ne ajo' pois täält' herrattem päivilt'», pisti väliin turkulainen. »Se miäs muist' juamaraha' ain', kum ma vaa' sano ett' mä olen kans' siält' pualest' kotosi. — Kaiketakki se Möörmannin konstest' oil...»

»Kennenkämpäs se ois' ollunna!» sanoi Savolainen. »Eihän se ou' mies eikä mikkään koko Möörmanni. Eihän tuo näy milloinkaan vossikalla ajelovan. Ilekii, vanaha mies, kävellä!»

»Eik' siin' mahr' oll' raham puutos kans' fölis'... Viäläk' sinull' on tupakki', Santeri?»

»On tääll' joku viäl'.»

Kun jokainen oli saanut hampaihinsa »Kaukaasialaisen», ei enää ollut syytä jatkaa keskustelua. Kukin meni reelleen taas ja nojasi kokkalautaa vasten. Mutta auki oli kaikilla Esplanaadin puoleinen korva.

MIKSI OINOLAN AATAMI LUOPUI PERÄMIEHEN VIRASTA.

Kuvaus Kuopion tienoilta.

Oli kevätkesällä poutainen ilma ja sunnuntaiaamu. Ensi kertoja taas kirkkoveenet laskivat Kuopion rantoihin. Tullessaan työnsivät maalle uhkean aallon, jota seurasi pari kolme pienempää.

Ahtaista salmista nähtiin yhä uusia veneitä puikahtavan väljemmille vesille. Oli niiden joukossa muuan ykstoistahankainen, pitkä ja kapea ja korkeakeulainen. Se oli Syyssalolaisten.

Peränpitäjänä istui Oinolan vaaleapartainen ukko, itse Aatami Oinonen, ketunnahkainen lakki päässä. Joka virstan alussa hän kerran nosti polvensa ruotelin yli ja kumartui vasemman housuntaskunsa puoleen. Kun käsi oli hetkisen työskennellyt taskussa, ilmestyi ukon hampaihin visakoppainen piippu. Sitte teki oikea käsi samanlaisen retken oikeaan housuntaskuun ja toi sieltä saaliinansa tulukset. Iskettyään muutaman kerran terästä piikiven särmään, pisti hän piippuun kytevän taulapalasen. Kohtapa tunkeili Aatamin parrasta sinertävä sauhu, ja hymyily autuaallinen hänen kasvojaan kirkasti. Tästä soutajat aina tiesivät, milloin ja monesko virsta oli kulettu, eivätkä tarvinneet joutavia kysellä.

Piimäpunkkia ja voipyttyjä oli siellä täällä veneessä, joku kalavasukin ja munakopsa oli pistetty tuhtojen alle.

Mutta kokkapuolella vallitsi yhtä hankaväliä kirjavakoipinen vasikka, jonka Anttilan lautamies oli Oinolan Ollille antanut viedä kaupunkiin.

Niin oli Olli ukon kuullen kertonut.

Yli veneen laidan olisi vasikka niin mielellänsä silmäillyt, mutta joka yrityksellä löi Olli sitä airon varrella päähän. Tämän iskun tarkoituksesta näkyivät molemmat olevan selvillä, niin Olli kuin vasikka, ja tyytyväisinä he jatkoivat matkaansa.

Vaikea on sanoa, mitä varten Oinolan Ollikaan oikeastaan oli luotu. Sitä hän usein itsekin hartaasti mietti. Mutta suruissaan ei hän koskaan ollut, vaikka usein ääneti. Jos sanoit hänelle sanan iloisen tahi suruisen, niin yhtä huoleton oli aina Ollin vastaus.

Nuoruudessaan oli hän käynyt koulua kuusi vuotta ja seitsemättä joulun asti. Pitäjän entinen rovasti oli saanut ukon taipumaan tähän tuumaan, kun Olli toista kertaa oli lukusilla. Kauan oli rovasti puhutellut Oinolan Aatamia kahden kesken, ja kauan oli Aatami istunut ääneti, kunnes rovasti lopuksi lausui:

»Meillä ei ole kaikkietäväisyyden lahjaa, sillä se kuin ihminen tietää, ei se mitään ole. Mutta mitä tuntisi sydämesi silloin, jos Olli Aataminpoika Oinonen Kuopion kirkkoherran virkaan astuisi, kun kerran minun pääni lepoon kallistuu ja he laskevat hautaan minun väsyneet luuni? Etköhän tahtoisi sinä olla sen Olli Aataminpojan isä?»

Silloin alkoi Oinolan ukko käännellä lakkiansa, käänsi ylös vuorotellen päällisen ja vuorin, ja katseli ikkunasta pihalle. Sitte pani hän lakin päähänsä, nousi seisalleen, istui taas, sylkäsi ja lähti. Mutta ovesta mennessään hän lausui:

»Yrittäisikö häntä!»

Siitä ajasta lähtien oli Oinolan Aatami joka sunnuntai käynyt kirkossa. Hänen rinnassaan kyti salainen toivo, kun hän lammasnahkaturskissaan nojasi penkin korvaan ja katsoi rovastia silmästä silmään.

Ukon toivosta eivät muut mitään tienneet, siis eivät hänen pettymisestänsäkään.

Kun rovasti joulun edellä seitsemäntenä vuonna Ollin kouluun tultua haudattiin, ei Olli tullutkaan hänen sijaansa.

Seuraavalla tammikuulla kun Olli eräänä pakkasaamuna valjasti hevosta kouluun lähteäkseen, isä sanoi: »Viehän talliin ruuna ja pane apetta eteen!»

Vielä toisena aamuna Olli samaten puuhaili lähtöä, mutta taas kuului käsky: »Vie talliin ruuna ja pane apetta!» — Siihen se Ollin koulunkäynti oli jäänyt.

* * * * *

Jopa alettiin tulla Kuopion rantaan. Veneitä siellä oli ja väkeä viljalta.

»Piisaa!» kuului peräpuolelta Aatami Oinosen käsky ja airot käännettiin veneeseen.

Kokasta hyppäsivät miehet tervatuissa lapikkaissaan. Vetivät venettä likemmäksi, että naisväki mataloine kenkineen pääsi maalle.

Mustana parvena syöksi muiden veneiden ympäriltä kaupunkilaisten nälkäinen liuta vastatulleen kimppuun. Piimäpunkkia ja kalavasuja ahdistelivat herrasväen pystynenäiset kyökkipiiat, ja liharaajoihin vilkuivat ruokamuorien silmät. Erottipa joukossa jonkun talouden toimia huolehtivan rouvankin, joka nenäänsä nyrpistäen tutkisteli kaloja, nähdäkseen kitasista, olivatko ne vasta saatuja. Kysymällä ei maalaisilta koskaan saanut oikeata vastausta. Rouva oli usein kysynyt:

»Kuinka vanhoja ovat kalasi, ukko?»

»Kukapa heidän ikäänsä...» Niin ne vaan mahtailivat.

Kiire nyt oli kaupanteossa ja kova kilpailu. Kilvan voipytyyn kansia raotettiin ja kilvan tehtiin sormen jälkiä voin keltaiseen pintaan, kunnes joku päättävästi sieppasi pytyä kainaloonsa ja veti esiin rahat.

Kun piimäpunkkia kaupunkiin kannettiin, oli vanhan tavan mukaan korenon toisessa päässä kaupunkilainen, toisessa maanmies. Yhteinen kirkko ja yhteinen korento sekä monet muut siteet ovat ikimuistoisista ajoista yhdistäneet nämä kaksi säätyä Kuopion tienoilla.

Varovasti talutti Oinolan Olli vasikkansa rannalle, puhdisteli sen pörhöistä kaulaa ja likaisia koipia ennenkuin lähti sitä myymään.

Mutta sillä välin ehätti Anttilan piika Maikki sanomaan Oinolan ukolle salaa, niin ettei Olli kuullut:

»Kyllä se toki on teidän omasta karsinasta tuo vasikka.
Ei se Anttilasta ole! Milläpä rahoilla se teidänkään Sanna
sunnuntai-aamupuolet kahvikestiä pitäisi, Teidän kirkolla ollessa?
Arkinakin saunassa iltakaudet kahvia keittää toisten akkain kanssa.»

Ukko jo imeksi visakoppaista piippuaan. Sitä tehdessään hän harvoin mitään virkki. »On sitä yhdelle suulle työtä tässäkin», oli hänen ajatuksensa.

»Pettävät ne tuota vanhaa tässä maailmassa», jatkoi Maikki. »Ja mikäpä on pettäissä, kun ei enää silmä näe eikä korva kuule!»

»Jopa se on pienen kiven ikä sullakin», sanoi ukko ja lähti astumaan kaupunkia kohden.

* * * * *

Kirkosta tultua kokoontuivat Syyssalolaiset veneellensä ja ajattelivat, kuinka mukavaa se kumminkin oli, että löytyi kaupungissa tuttuja puotimiehiä. Muuten täytyisi tulla jo lauantaina tahi odottaa maanantaihin.

Kotimatkakasi oli noussut vahvanlainen vastatuuli. Soutu alkoi tuntua työltä, ja se vähän lannisti mieliä.

Ollikin istui alkutaipaleen ihan ääneti. Kaupungissa käydessään hän aina muisti kouluaikaansa ja ajatteli entisiä kumppaneitaan.

Yhä kiihtyi tuuli. Vihaisina vyöryivät laineet, ja kahden puolen kokkaa räiskähteli vaahtoinen vesi. Kovin painoi tuuli airon lapaa, kun sen vedestä nosti, ja matka edistyi hitaasti.

Tultiin perille vihdoon viimein.

Kun airot oli kannettu veneestä nuottakotaan, sanoi ukko Ollille:

»Annappas mulle ne vasikalla saadut kahvit!»

Ääneti aukasi Olli pitkäkielisen konttinsa, kaivoi sieltä viisinaulaisen kahvijässäkän ja antoi sen isälleen. Ukko kantoi sen aivan laiturin päähän asti ja sitte heitti kauas järveen.

»Sinne se nyt hyppäsi, se vasikka», sanoi Olli niille, jotka tätä katselivat. Mutta isälleen hän ei virkkanut mitään.

* * * * *

Anttila oli aivan lähellä rantaa, Oinola vähän etempänä. Mutta kuitenkin ei Oinolan ukko ollut käynyt Anttilassa kymmeneen vuoteen.

Näillä isännillä ei ollut mitään keskinäistä vihaa. Se vaan oli kiero kohta asiassa, että Anttilan lautamies piti itseään kaikin puolin sopivana kirkkoveneen perämieheksi, ja Oinolan ukko oli mielestään siihen vielä paremmin oikeutettu. Sentähden ei Anttilan isäntä käynyt koskaan kirkossa eikä kumpikaan toistensa luona.

Jo pitkän aikaa oli muuan pieni kotihuoli vaatinut Oinolan Aatamia käymään Anttilassa. Nyt kun hän aikoi tehdä Sannan kahvikesteistä lopun, oli hänellä Anttilaan kaksi asiaa.

Kirkkomiehet jo väljentelivät vaatteitaan Anttilan tuvassa, kun kaikkein kummaksi Oinolan Aatami astui sisään.

Ääneti istuttiin. Joku joskus rykäsi tahi iski tupakkaansa tulen.

Kun Anttilan emäntä alkoi saada ruuan valmiiksi, tunki Oinolan ukko, ettei hänkään muuta ollut kuin nälkäinen ihmislapsi. Sentähden hän päätti toimittaa asiansa lyhykäisesti ja suoraan.

»Eikö vaihdeta kukkoa, lautamies?»

»Kukkoa? — Miks'ei!».

»Kovin on arka meidän kukko. Suututtaa minua, kun näen kanaparven sitä alinomaa höyhentävän.»

»Mutta meidän kukko on poikaa. — Jätetään kuitenkin tämä asia huomiseen, sanon minä.»

Lautamiehellä oli aina tapana seurata Ullansa neuvoja, mutta ei hän sitä kaikkien tiedoksi tahtonut. Eikä tahtonut Ullakaan.

»Miksi huomiseen?»

»Kauppa ei saattaisi olla laillinen näin sunnuntaina.»

Nuoret nauroivat. He eivät käsittäneet, että oikeusasioissa pieni lain pykälä ja ihmisten mielestä hullunkurinen mutka voi olla suuresta arvosta.

Kun kaupasta ei tällä kertaa näyttänyt tulevan valmista, alkoi Oinolan ukko tehdä lähtöä. Vasta mennessään hän lausui:

»Tästä puoleen pidä sinä lautamies kirkkoveneestä huolta ja ole perämiehenä! Minä pysyn kotona — katsomassa, ettei meillä sunnuntaisin kahvikestiä pidetä... Aivot ovat nuottakodassa, vasemmalla puolella oven pielessä.»

Kun lautamies ja hänen emäntänsä olivat ensi hämmästyksestään tointuneet, juoksivat he kumpikin ulos ja huusivat, minkä jaksoivat: »Aatami hoi! — Kukon tuomme jo tänä iltana.»

MAITOKUSKI TORILLA, kelirikon aikana.

Tämä maitokuski tosin on nainen, mutta kelirikon aikana hän puhuu kuin mies. Kun väkeä on tarpeeksi keräytynyt rattaiden ympärille, alkaa hän:

»Työ sen vietävän roistot! Ei teille kelpaa kauppaneuvoksen maito, silloin kun muilta saatte, mutta ottakaapas nyt muilta! Ottakaapas uhalla! — Niin, ei nyt maalaiset pääse maitoineen tänne, mutta näettekös, minä pääsen! Nyt se on minun vuoroni tehdä kiusaa. Saan ottaa minkä hinnan tahdon. 80 penniä litra, ei se siitä alene. Ottakaa nyt maalaisilta 20 pennillä! Kah, miks'ette ota? — Tuokaapas niitä astioitanne tännemmäksi!»

Ostajilla kun on kiire kullakin kotiinsa, ojennetaan useampia maitokannuja eukolle. Silloin hän jatkaa:

»Vai työ, sen näköiset, tähän kaikki yht'aikaa nokkanne työnnätte! Oikein jos tekisin, en antaisi yhdellekään sielulle, en pisaraakaan. Sinä, Heiskasen tyttö, saat ensi aluksi suoraan mennä kotiisi. Äitisi näkyi talvella Järvelän mieheltä ostavan; ostakoon nyt kanssa! Mikä pakko minun on teitä ravita, kun tunnutte muiltakin saavan? — Ja sinä, Penna Kososen poika, joudat mennä yhteen matkaan. Ei kannattanut sinunkaan sisaresi sanoa minulle toissa pyhänä hyvää huomenta. Älä luule, että kauppaneuvos siitä köyhtyy, jos en teille raukoille annakaan. Ei teidän rahoilla pitkälle potkita kauppaneuvoksen asioissa.»

Sanoo siihen sitte joku, että »Olkaa nyt niin hyvä ja antakaa minulle! Mulla olisi niin kiire!»

»Vai *olkaa* niin hyvä! Mikä *työ* minä olen? Enhän minä ole kuin *yksi* akka! Ja minnekkä sulla sitte on semmoinen kiire? No, kun lie kiire, niin laputa matkaasi! En kai minä ennätä niin kiireellä liikkua, että sinulle kelpaisi. Mene tiehesi vaan torjottamasta — älä luule, että maitoa saat!»

Sillä välin joku onnellinen, joka on arvannut olla ihan ääneti, voipi saada astiaansa maitoa, jos ei hänellä eikä hänen suvullaan ole mitään vanhoja syntiä.

Entiseen tapaan jatkuu eukon puhe, jos joku kunnioittaa häntä »matamin» nimellä. Mutta joskus tapahtuu, että joku uhkarohkea miehenpuoli maitoa pyytäessään sanoo eukkoa »rouvaksi». Ja silloin jos hän ei saa korvalleen, voi hän saada pyyhkiä naamaansa, mutta astiaansa ei hän saa kauppaneuvoksen akalta maitoa elinpäivinä.

Ainoa keino pysyä tämän eukon suosiossa on se, ettei koskaan kesällä eikä talvella osta maitoa muilta kuin häneltä, vaikka sitte saisikin maksaa kolmenkertaisen hinnan. Mitä eukon puhuttelemiseen tulee, on siinä se salaisuus, ettei häntä saa sanoa »työksi», ei »matamiksi» eikä »rouvaksi», vaan maitoa on pyydetty näin: »Annapas Liisa maitoa!»

RUNOLLINEN VENEREISU.

Että runoilijat ovat maailman ihmeellisempiä olennoita, siitä ei voi olla eri mieliä. Heidän syvämielinen ajatusjuoksunsa ja lennokas mielenkuvituksensa saattaa yksinkertaisen maailman lapsen useasti vaikenemaan. Otan esimerkiksi eräästä Valvojaan painetusta runosta »*Venhematka*» ensimmäisen värsyn.

»Kirkkaana läikkyi järvi, oli ilma herttainen,
Rannasta venhe vilpas vierii laineillen.
Pian teljot täyteen saapi, ja liinat liehuilee —
Niin matka armas alkaa, pois ranta pakenee.»

Mikä ylevä luonnonilmiö, kun tynnellä ilmalla *kirkas järvi läikkyi!* Huomattava on, että vesi ei ilman tuuletta läiky, roiskahtelee yli rantaäyrästen muulloin kuin suurien luonnonmullistusten aikana, esim. silloin kun maanjäristys nostaa jonkun osan järven pohjaa ylös ja pakottaa sillä tavalla veden nousemaan pois entiseltä asemaltaan. Jos panee huopahatun vettä täyteen ja sitte työntää sen pohjaa ylöspäin, saa käsityksen siitä, kuinka vesi maanjäristyksen vaikutuksesta »läikkyi» pois järvestä.

Tästä päättäen runoilija siis kuvailee maanjäristystä, vaikka hän taitavasti osaa tämän tarkoituksensa peittää, sanomalla että ilma oli herttainen. Suurenmoiseen kauneuteen tottunut runoilijan mieli voi pitää maanjäristystäkin herttaisena ilmana, mutta me yksinkertaiset olemme mielellämme niin kaukana kuin mahdollista siitä herttaisuudesta. Todellakin on meidän usein vaikea käsittää runollisen sielun ylevyyttä.

Venettä voi runoilija sanoa *vilppaaksi*. Me yksinkertaiset sanomme vilppaaksi hevosta ja nopeaa ihmistäkin, mutta kenenkään mieleen ei tulisi sanoa semmoiseksi *venettä*, joka talvikaudet makaa laiskana ja kesälläkin ainoastaan pakosta lähtee liikkeelle. Aivan yhtä hyvin voisimme sanoa vilppaiksi vanhoja saappaitamme. Mutta me emme olekaan runoilijoita!

Runoilija kertoo, että tämä vilpas venhe *vierii* laineille. En ole nähnyt tervatynnyrinkään vierivän ilman vierittämättä muutoin kuin alamäessä. Maanjäristyksen aikana voivat veneetkin vierii ihan itsestään mereen. Kuitenkin toivoisin, ettei se vene missä minä satun kulkemaan, koskaan rupeaisi vierimään.

Me elämän jokapäiväisiin askareihin vaipuneet luulisimme, että teljot veneen vierissä putoaisivat pois, ja sentähden hämmästyksellä kuulemme runoilijan jatkavan: »Pian teljot täyteen saapi.» Tätä on jotensakin vaikea käsittää. Mutta kun tarkemmin ajattelee, huomaa että runoilija onkin aivan yksimielinen meidän kanssamme. Runokielessä usein jätetään pois joku sana, joka on lukijan itsensä lisättävä. Niin tässäkin. Lause on varmaankin kuuluva täydellisenä näin: »Pian teljot *elämänsä määrän* täyteen saapi.» Se luonnollisesti merkitsee sitä, että ne putoavat pois veneestä ja häviävät maanjäristyksen sekamelskaan.

Sitte tekee runoilija hyvin tavallisen katsauksen muihin seikkoihin itse päätapausten aikana. Hän jättää venheen vierimään ja huomaa, että »*liinat liehuilee.*» Tästä päättäen tuntui tuo maanjäristys muuallakin eikä vaan järvellä, koska pellolla kasvavat liinat eli pellavat rupesivat liehumaan. Luultavasti irroitti maanjäristys turpeita pellosta ja liinat rupesivat vaihtamaan paikkoja. Kenties oli tuossa kiireessä myös hienoa tappelua, sillä sanalla »liehuu» on semmoinenkin merkitys, esim. lauseessa: »*Liehuu* kuin mustalainen markkinoilla.»

»*Niin matka armas alkaa.*» Jos joku maallinen matka alkaisi semmoisella kauhealla ilmalla, ei sitä edes runoilija voisi sanoa *armaaksi*. Nyt vasta selkeneekin runoilijan oikea syvämielinen tarkoitus. Tällä matkalla tietysti kuvataan matkaa ijankaikkisuuteen.

Edellisessä ei siis olekaan tarkoitettu tavallista maanjäristystä, vaan *maailman loppua*, jolloin kirkkaat järvet voivat läikkyä, venheet rannoilta vierii laineille ja liinat pelloilla liehua. Mutta hyvälle ja runollisille sieluille on tämä matka armas.

Lauseella: »Pois ranta pakenee», luulisi runoilijan tarkoittavan sitä, että maanjäristyksestä syntynyt liike ajaa rannat pois tavallisilta paikoiltaan. Mutta vielä ylemmää tähtää runoilijan mielenkuvitus. Kun sielut matkallansa ijankaikkisuuteen vilkaisevat taaksensa, näyttää maapallo kaukaiselta rannalta, joka vähitellen häviää avaruuteen eli runokielessä »pakenee pois.»

Ihmeteltävä on se taito, jolla tämä runoilija kuvaa maailman lopun kauhuja. Ja vielä ihmeteltävämpi se tapa, millä hän sen tekee. Ajattelematon lukija voipi tuon sangen luontevan maailman lopun kuvauksen sijaan luulla lukevansa kertomusta — hauskaasta venematkasta.

KALOSSEISTA.

Paljon puhutaan nyky-aikana suurista herroista, ruhtinaista ja kauniista naisista, mutta vähän muistetaan niitä, jotka ovat varjelleet heitä monesta yskästä ja hammastaudista; niitä, jotka ovat kantaneet heitä monen likarapakon yli ja niin nostaneet heidät kunnian kukkuloille; vähän muistetaan niitä, jotka uusina, nuorina ovat loistavammat kuin kauniimmat naiset.

Voipiko nähdä mitään kauniinpaa ja silmälle ihanampaa kuin vasta ostettu kiiltävä kumikalossi? Ei, tuhat kertaa ei! Kalossit ne tekevät vasta maalta tulleesta puotimiehestä herran, ja vaan kalosseihin katsoen voi erottaa rikkaan talon köyhän talon pojasta, renkimiehestä ja loisesta.

Erotus on vielä kalosseinkin välillä; toiset ovat *kokokorkeat*, toiset *puolikorkeat* eli *matalat*; ja ne, jotka kokokorkeita pitävät, ovat luonnollisesti korkeammalla sekä sivistyksen että varallisuuden kannalla kuin ne, jotka tyytyvät mataliin. Sillä täysikorkeat maksavat enemmän kuin puolikorkeat eli matalat.

Mutta vähemmän on aikomukseni puhua itse kalosseista kuin niiden historiasta, johon siis pyydän huomiotanne kiinnittää. Kuinka ne syntyvät ja kuinka niitä tehdään, se on kaikelta tiedolta, vieläpä itse kalosseiltakin salattu. Eihän ihminenkään muista, mikä hän oli ennen syntymistänsä, eikä tuo ole niin tärkeätäkään. Vasta syntymisen jälkeen alkaa hänen vaikutuksensa elämässä.

Niin on kalosseinkin laita. Siitä lähtien kun he alkavat muistaa, ovat he sievässä järjestyksessä levänneet kauppiaan hyllyllä, tietysti *parittain* — sillä mitään ei voi tässä maailmassa olla ilman elämän kumppania. Näin he ensi lemмен suloista aikaa viettävät ja nauttivat avioliiton valoisempia puolia ja hekumaa.

Mutta ennen pitkää pitää heidän astua ulos maailmaan omistajaansa verhoamaan ja peittämään, sekä samalla näyttämään hänen yhteiskunnallisen asemansa korkeutta ja varallisuutensa tilaa.

Toisten hyväksi, yhteiseksi eduksi uhraavat he elämänsä. Jalo on heillä tarkoitus, jalo päämaali. Laatusa ja suuruutensa mukaan joutuvat toiset palvelemaan pikkuisia herrasväen alkuja, joiden sukupuolta ei vielä voi pukuun katsoen varmasti erottaa; toiset joutuvat neitosen vaatekenkien peitoksi; toiset sadan kilon painoisen rouvas-ihmisen polettaviksi; toiset vasta puhjenneen herrasmiehen tunnusmerkeiksi; toiset taas verhoamaan tehdaspatruunan tukevata koivenjuurta.

Kun heitä on koeteltu ja heidän suuruutensa sopivaksi havaittu, katkaistaan se side, jolla molemmat aviopuolisot ovat olleet yhteen liitettyinä. Mutta vanha rakkaus heitä vastaisuudessakin pitää yksissä matkoissa elämän vaarallisella ja vastamäkisellä polulla.

Tukala ja vaivaloinen on kalossien elämän tie. Ei se kulje yli ruusuin ja kukkasten, vaan likarapakkoin ja kuraisten katujen. Niinkuin kaikki maallinen kauneus ja loisto on katoovaista, niin kalosseinkin kiiltävä pinta pian lakastuu ja rypyt peittävät ennen niin sileät ja kauniit kasvat. Usein sentähden aviorakkaus puolisojen välillä kylmenee. Milloin vaatii mies, milloin vaimo *avioeroa*, ja siihen eivät nykyajan uudet aatteet siviiliavioliitosta ja vapaarakkaudesta mahda vähän vaikuttaa. Jossakin juhlatilaisuudessa jättää eroava puoliso toverinsa leskeksi ja kääntyy toisen puoleen, joka häntä paremmin miellyttää. Turhaa on sitä sitte sanomalehdissä kuuluttaa tulemaan takaisin yhdyselämään entisen puolisonsa kanssa. Nykyisen yhteiskunnan turmelus tunkeutuu kaikille aloille.

Usein kuitenkin tapahtuu niin, että kun toinen yrittää karata, niin toinen palavasta rakkaudesta seuraa häntä, ja heidän entinen isäntänsä menettää molemmat kalossinsa yht'aikaa. Vaikea on näitä onnettoman rakkauden uhreja kuulutusten kautta takaisin saada. He joko ovat »kadonneet», s.o. tehneet kaksois-itsemurhan, tahi — varsinkin jos he vielä ovat kauniit, nuoret ja vahvat — tulevat he kyllä omin neuvoin maailmassa toimeen, ja toimittavat entiselle isännälleen jonkun vanhemman ja

sopuisamman pariskunnan sijaiseksi. Nämä rakkauden seikkailut saattavat edes vähäsen vaihtelevaisuutta ja runollista väritystä kalossien muuten yksitoikkoiseen elämään.

Muuta säätyrajoitusta kuin edellä mainittu erotus kokokorkeitten ja puolikorkeitten sekä matalain naisten kalossien välillä tuskin huomataan kalossien kesken — paitsi ehkä se että kankeat *nahkakalossit* tavallisesti kuuluvat sotilassäätyyn. Tahi oikeastaan ovat sota-aseina riitaisella herrasväellä.

Täysikorkeat, puolikorkeat ja naisten matalat kalossit muuten elävät hyvin rauhallisesti keskenänsä eteisessä, vaikka heidän omistajansa sisähuoneissa saattavat olla hyvinkin riitaisia. Naisvapautuksen aate on kalossimaailmassa täydellisesti toteutunut. Miesten kalossit eivät ensinkään halveksi eivätkä sorra naisten kalosseja, vaan elävät mitä suloisimmassa sopusoinnussa.

Likarapakosta kuraan ja kurasta likarapakkoon, ulkoa eteiseen ja eteisestä ulos kulkee kalossien elämän juoksu. Ei siis ole kumma, että he kylmästä ja kosteasta ilmasta usein saavat nuhan ja yskän, josta syntyy kovempiakin tauteja, ja ne heidät vihdoin kuolinvuoteelle kaatavat. Jos kalossit ovat herrassukuiset eli kokokorkeat, niin he hyvin pian saavat herrasväessä tavallisen »rintataudin». Sangen rumasti repeää kalossien ammottava rinta, jota nähdessään niiden omistaja vetää syvän huokauksen ja koettaa muistella, montako viikkoa ne kestivät.

Alhaisemmat eli puolikorkeat kalossit monasti seuraavat ylhäisten tapoja, kuten sangen paljon tehdään tässä maailmassa. Usein he myöskin sortuvat yskän vaikuttamaan päänkivistykseen, joka sekun ajan pitkään vaikuttaa kuoleman. Ensin lähtee tukka pääläeltä, sitte tuo paljas paikka vähitellen laajenee, kunnes peitteensä on menettänyt onnetoman kalossin kovaonninen pää, jota ihmiset kantapääksi eli »kannaksi» sanovat. Tuota palelevaa kalloa kokevat sitte suutarit peittää parhaan taitonsa mukaan: kalossiukolle tehdään päähän nahkainen patalakki, kalossiakalle taas tietysti ostotukka. Mutta turhaan useimmiten raukeavat suutarin ponnistukset lääketieteen alalla. Kalossivanhukset eivät tahdo tottua patalakkiin eikä ostotukkaan, vaan semmoinen on hyvin nopea putoamaan — varsinkin kun heidän päänsä tavallisesti on alaspäin.

Näin taudin voima yhä kiihtyy ja paisuu, suuremmaksi ja suuremmaksi kasvaa halkeama rinnassa, ja aina kamalammin irvistelee kulunut kantapäätä. Hyvään aikaan ei heidän omistajansa näy tuota huomaavankaan. Kylmäverisesti hän kalossiraukkoja laahaa perässään, huolimatta heidän vaivoistansa. Eikä mikään hyväntekeväisyysseura — ei eläinsuojeluyhdistyskään — ojenna heille pelastavaa käsivarttansa.

Mitä sitte kalossien historiassa seuraa on synkkää ja murheellista. Heitä varten ei ole mitään eläkelaitosta ei edes vaivaistaloa. Aikansa palveltuaan ensin herrasväkeä sitte herrasväen piikoja pyykin huuhtontarekillä heidät heitetään ulos rikkatunkiolle kuolemaan ja mätänemään.

Eikä heidän henkensä edes ole vakuutettu. Isäntä ostaa uudet kalossit ja niillä komeillessaan on hän jo unhoittanut vanhat.

Niin käy tässä maailmassa! Kiittämätön ihmiskuku ei muista hyväntekijänsä töitä, ei huomaakaan kalossien suurta arvoa. Mutta tehkäämme me poikkeus: ottakaamme esimerkkiä kalosseista, ja varsinkin heidän hyvästä sovustaan! Ajatelkaa että on suuri kokous, ylioppilaskokous tahi eduskunnan istunto, ja sisällä riidellään, että luulisi herrojen tahtovan käyttää toisin ajattelevia ravinnokseen — mutta vilkaskaapa eteiseen: siellä näiden riitaisten herrojen kalossit katselevat toisiansa suloisimman sovinnon silmäyksillä, ja kuka tietää, mitä rakkausseikkailuja heillä vielä on tekeillä. Saattavat ehkä pahimmat riitaveljet poislähtiessään saada toistensa kalossit.

Toivoni on, että ihmiset eivät riitelisi, vaan lepäisivät rauhassa, niinkuin heidän kalossinsa ulkona oven pielessä.

Pitäköön jokainen myös mielessään kalossien surullisen lopun ja varokoon, ettei vanhana, kun on käynyt maailmalle tarpeettomaksi, joutuisi kiittämättömän yhteiskunnan hyläksi, rikkatunkiolle!

KIINALAINEN NAINEN.

Esitelmä.

Jokainen teistä aavistaa, ettei kiinalaisia naisia tiettävästi ole Suomessa, vaan jossakin muualla. Etupäässä tavataan niitä Kiinan valtakunnassa, joka on hyvin kaukana auringonnousuun päin. Ensi

silmäyksellä luulisi, ettei Kiinassa ole ensinkään naisia, koska siellä juodaan teetä eikä kahvia. Mutta venäläisten esimerkki todistaa, että naiset voivat kahvin sijaan tottua juomaan teetä yhtä hyvin kuin miehet totia.

Kiinan kansa on ammoisista ajoista ollut muiden kansojen edellä, ihan näihin viime vuosiin asti. Ja yhdessä suhteessa tulevat he vielä kauan jättämään jälleensä kaikki muut kansat.

Juuri tämä kohta on saattanut minut puhumaan kiinalaisesta naisesta.

Kun vinosilmäinen kiinalainen äiti synnyttää yhtä vinosilmäisen tyttölapsen, on siitä tietysti suuri ilo koko perhekunnalle. Lapsen syntymisen jälkeen seuraa sen kasvatus, ja tämä tyttölasten kasvatus tekee kiinalaisen naisen niin hyväksi ja kuuluisaksi olennoksi, että se kelpaa saavuttamattomaksi esimerkiksi meille kristityille.

Kiinalaisten tyttölasten kasvatus on kahta lajia:

1:nen. Jos kiinalainen perheen isä arvelee, että hänellä jo ennestään on tarpeellinen määrä tyttäriä, niin hän ottaa viimeksi syntyneen mukaansa johonkin läheiseen kivikkomäkeen. Ja kun hän tulee takaisin, ei hänellä enää ole sitä tytärtä. Sitte juovat isä ja äiti kupillisen väkevää teetä, ja perheellinen onni loistaa heidän kasvoistansa, kun he hymyillen keskustelevat tämänlaatuisen kasvatuksen etuisuuksista. Äiti saa rauhassa tehdä töitään ja isä nauttia yön lepoa, jota eivät keskeytä mitkään oudot sävelet. Sitäpaitsi säästyvät teehen ja opiumiin nekin varat, jotka olisivat menneet tuon tyttären tähden vaatemyymälöihin ja myötäjäisiin.

2:nen. Jollei kiinalaisessa perheessä ennestään ole tarpeeksi tyttöjä, niin isä ei ota vastasyntyntä mukaansa, vaan lähtee yksin lähimpään rautakauppaan ja ostaa sieltä pienen pienet rautaiset kengät, jotka hän lahjoittaa nuorimmalle tyttärelleensä. Ensimmäisenä kymmenenä vuotena ei hänelle anneta muita vaatteita eikä muuta kasvatusta.

Siinä onkin tarpeeksi.

Meillä on kyynärän paksuisia kasvatusoppeja, mutta yhdessäkään ei neuvota niin mukavaa keinoa lasten estämiseksi potkimasta peitettä päältä, kuin nämä kiinalaisten raskaat rautakengät. Jos taas lapsi sattuu putoamaan kätkeystä tahi vanhempain sylistä lattialle, niin hän aina putoaa jaloilleen eikä kärsi mitään vahinkoa.

Vielä tuntuvammaksi tulee tämän kasvatustavan edullisuus tytön tultua vanhemmaksi — sillä noita isänsä kerran ostamia rautakenkiä saa tyttö pitää kuolinhetkeensä asti. Sentähden ovatkin niissä pohjat alkujaan niin paksut, että kahdeksana ensimmäisenä ikävuotenaan ei tyttö niillä jaksa kävellä, ja sitte ovat hänen jalkansa jo liian pienet voidakseen kannattaa neitosen kasvavaa painoa. Jalat eivät tietysti pääse varttumaan ahtaassa rautakengässä. Tästä on se etu, että neitokset eivät voi varastella kukkia hautausmailta, eivät kykene keikkumaan peilin edessä, ei houkuttelemaan konvehtia puotipojilta eikä kummittelemaan kaupungin puistoissa. Sotamiehet saavat kävellä yksinään ja yksin kuunnella torvisoittoa. Sentähden he pääsevät paljoa vähemmällä kotiarestilla kuin meidän sotamiehemme.

Tämä kiinalaisen naisten kasvatuksen monipuolinen hyöty on kuitenkin vähäpätöinen sen siunauksen rinnalla minkä se tuottaa avioliitossa.

Kunnioitettavat kuulijat! (Minä tarkoitan miehiä, sillä naiset näkyvät jo menneen pois).

Ajatelkaa, kuvaillakaa mielessänne, että armas puolisonne päiväkaudet istuu tahi makaa ja tekee käsitöitä, ja että hänellä on kummassakin jalassa kymmenen kilon painoinen rautakenkä, jota hän ei voi saada siitä pois, niin ymmärrätte, kuinka onnellinen on kiinalainen aviomies, kun hänen vaimonsa ei pääse liikkumaan ilman kantamatta — ei voi juosta rollikäräjiä pitämässä eikä hypätä miehensä tukkaan.

Juuri tämän oivallisen naiskasvatuksen tähden sanovatkin kiinalaiset omaa maatansa »Taivaan valtakunnaksi.» Onpa syytäkin siihen. Kiinalainen aviomies saa koko elämänsä ajan pitää niin pitkää tukkaa, että se täytyy palmikoida. Meillä tavallisesti mies avioliittoon mennessään vakuuttaa henkensä.

Näin onnellinen on kiinalainen aviomies, sillä hänen ei tarvitse pitää muuta huolta perheensä onnesta ja omasta turvallisuudestaan kuin tuontuostakin leikata vaimonsa kynnet, että hänen on mukavampi armastaan hyväillä.

Suomen miehet! Mitä maksaisimme, jos meillä olisi tämmöisiä vaimoja?

Ja kuitenkin on koko tämä onni ainoastaan taitavan lastenkasvatuksen hedelmä.

Edellisestä huomaatte, että kiinalaiset juuri tässä suhteessa ovat äärettömästi edellä kaikkia muita

kansoja. He ovat ymmärtäneet mitä heidän rauhaansa sopii, ja osanneet laittaa kotinsa turvalliseksi olinpaikaksi itselleen ja ystävilleen.

On toki muuallakin maailmassa ryhdytty toimiin siihen suuntaan, ettei hyviä vaimoja tarvitsisi tuottaa Kiinasta, vaan että niitä saataisiin kasvamaan kotona. Ulkomailla on jotenkin pitkälle päästy, ja alku on tehty Suomessakin. Naisten liiallinen hyppimisen halu ehkäistään ahtailla leningeillä ja vielä ahtaammilla teräsisillä kureumilla, joista minä toivon sangen paljon hyvää vaikutusta entisen pelättävän ja ripeän naissuvun lannistamiseksi.

Jalat saadaan melkein kiinalaiseen malliin uudenaikaisilla kengillä, joiden kannat ovat puolta kyynärää korkeat ja joiden pituus kärjestä kantaan harvoin nousee yli kahden tuuman. Kun näitä jalkineita vähän vielä parannetaan, saamme ilon nähdä, ettei koko Suomessa ole yhtään naista, joka kykenisi omin jaloin liikkumaan.

Näin nuo ikivanhat kiinalaiset ovat tälläkin alalla raivanneet tietä muiden kansojen kehitykselle. Mutta jos vielä keksimme jonkunlaisen varustuksen naisten kielen ympärille olemme kiinalaistenkin edellä ja voimme vakaasti toivoa, että aviomiehille Suomessakin kerran koittaa valoisampi tulevaisuus.

JUOPPOUDESTA.

Raittiusluento.

Päättäen teidän hämmästyneistä kasvoistanne, näyttää siltä, kuin ette olisi odottaneet, että juuri minä pitäisin luennon juoppoudesta, sillä luultavasti ette ole nähneet minua koskaan ennen raittiuskokouksissa ettekä raittiusseurojen huvimatkoilla. Sitä suurempi syy teillä on iloita, että minäkin olen huomannut aikakautemme turmeluksen ja koetan sitä poistaa.

Koko turmeltuneen aikakautemme surkein vika on kätkeyty sanaan *juoppous*.

Ennenkuin turmeltuneet lapsemme osaavat kävelläkään, he jo tahtovat »juoda», sillä perinnöllisen juoppouden siemen on heihinkin kylvetty. Ja kun he kävelemään kykenevät, juovat he jo pyytämättä.

Kunnioitettavat kuulijat! Minä luulen, että te ymmärrätte, mitä sana »*juoda*» merkitsee. Te ette *juo* kuumaa kahvia, vaan ryypitte eli maistelette sitä; te ette *juo* viinaa ettekä muita väkeviä nesteitä, vaan maistelette niitä. Mutta te *juotte* vettä, maitoa, kaljaa y.m. raittiusjuomia. Te olette siis juoppoja joka mies, parantumattomia juoppoja — ja minulla on oikeus puhutella teitä oikealla nimelläne.

Kunnioitettavat juopot! Turmeltuneella aikakaudellamme on tullut tavaksi pitää juoppoina niitä, jotka väkeviä nesteitä maistelevat. Mutta siinä tehdään aivan väärin. Juoppoja ovat ne, jotka ahnaasti juovat raittiusjuomia. Juoppous on siis juuri sitä mitä te sanotte raittiudeksi.

Jos tosiaan löytyy niitä, jotka juomalla juovat viinaa ja muita väkeviä nesteitä, ovat sellaiset henkilöt luettavat raittiusintoilijoihin kuuluviksi. Sillä he pitävät viinaa raittiusjuomana ja nauttivat sitä samalla tavalla kuin raittiusjuomia nautitaan. Me väkinesteiden maistelijat emme tahdo olla missään tekemisessä niiden kurjien olentojen kanssa, jotka siinä määrässä halveksivat viinaa ja muita luonnon jalompia nesteitä, että pitävät niitä juomanaan.

Tämä minun käsitykseni juoppoudesta luultavasti vaatii hiukan tukea ja jonkun verran esimerkkejä kirjallisuudesta.

Eräs vanha runoilija laulaa:

»Maa multainen se juopi
Ja puut ne juovat maata,
Meretkin ilmaa juovat
Ja merta päivän tähti
Ja kuu se juopi päivää.»

Tämmöistä on oikea vanhanaikainen juoppous. Vielä kertovat muutamat runoilijat, että »nuorukainen juo autuutta immen huulilta» (luultavasti muun juoma-astian puutteessa). Aleksis Kivi puhuu »Yö ja päivä» -nimisessä näytelmässään »ilosta juopuneista silmistä», vaikka niiden omistaja oli tyttö eikä ollut maistanut väkevän tippaakaan.

Kaikista selvin kanta tässä asiassa on sillä runoilijalla, joka on kirjoittanut säkeet:

»Linnut *juovat* vettä,
Mehiläiset mettä,
Vaan ystävykset *maistelevat* maljoistaan.»

Näistä esimerkeistä voitte jo ymmärtää, kuinka yleiseksi juoppouden turmelus on paisunut meidän aikakautenamme ja kuinka väärin on sanoa juopoiksi väkinesteiden maistelijoita. Heitä voi sanoa juopoiksi ainoastaan kohmelossa, sillä silloin he *juovat* vettä.

Tämä väärä käsitys juoppoudesta on tunkeutunut kaikille aloille. Nykyään sanottaisiin »juomalauluksi» esim. tällöistä:

»Ah, katovaista on riemu kun unten häilyvä parvi,
Viina on ainoa vaan, joss' ilo varmana on;
— Tulkate, juokamme siis Sherrynestehen vanhoa voimaa,
Kunneka viikatemies meidätki niittävi pois!»

Runoilijan kanssa olen aivan yksimielinen siitä, että »viina on ainoa vaan, joss' ilo varmana on.» Mutta tämän ilonesteeseen sijaan kehottaa hän *juomaan* sherryä, kunnes kuolema tulee keskeyttämään näin varomattoman nautinnon. Sillä jos juomalla juo vaikkapa vaan sherryä, on niitä näitä, voiko välttää kuolemaa. Sen tunnustaa runoilijakin etempänä samassa laulussa:

»Tuonen töitpä vaan ei estä purppuravaatteet.
Ei sotasankarin kilp', eik' asu kulkijamen.»

Aikakautemme väärää käsitystä täytyy minun syyttää siitä, että juomalauluna pidetään tällöistä viinalaulua, joka neuvoo ihmisiä suorastaan itsemurhaan. Vedestä ja luonnollisimmasta juomisesta tässä ei puhuta sanaakaan. Oikea *juomalaulu* alkaisi minun mielestäni näin:

»Sua lähde kaunis katselen
Likellä vettäsi.»

Kunnioitettavat juopot! Jotakin on tehtävä nykyaikana vallitsevan yleisen juoppouden parantamiseksi. Ensimmäinen askel siihen suuntaan olisi oikean nimen antaminen sekä niille, jotka rakastavat vettä enemmän kuin viinaa, että niille jotka rakastavat viinaa enemmän kuin vettä. Edellä olen todistanut että sana »raittius» olisi muutettava sanaksi »juoppous». Mutta jos sitä katsotaan liian suureksi mullistukseksi, voisi »raittius» sanan asemesta käyttää sanaa *vesiahneus*, ja siihen merkitykseen, jossa nykyään käytetään sanaa »juoppous», sopisi sana *vesikauhu*.

Tätä asiaa pyydän maamme raittiusseurojen ja raittiuslehtien ottamaan suosiolliseen huomionsa.

RAKKAUS JA ESIMERKKI RAITTIUSRIENNOISSA.

»Raittiuslupaus on hieno perkeleen paula omien tuntojemme raskauttamiseksi. Fariseusten hapatuksesta varjele meitä, laupias Jumala!» (Rovasti Grönberg Vaasan pappein kokouksessa.)

Ei kaikissa romaaneissakaan puhuta niin paljon rakkaudesta kuin nykyiset vesiperäiset herrat siitä puhuvat. Minun pitää mennä raittiusseuraan, jos en ole juoppo, *rakkaudesta* lähimaistani kohtaan. En saa antaa lähimäiselleni ryyppyä, kun hän tulee pakkasesta, jos häntä rakastan j.n.e.

Täydellisemmin vielä »rakasti» se mustalainen hevostaan, joka ei sille antanut ruokaakaan. Jos meidän muijamme meitä oikein rakastaisivat, eivät he koskaan panisi keittoa tulelle, sillä moni on syömällä turmellut vatsansa. Jos tätä asiaa oikein tutkii, täytyy sanoa, että useimmat ihmiset ovat kuolleet vatsatauteihin, jotka on syönnillä hankittu.

Sanotaan, että *esimerkin vuoksi* minun pitäisi heittää ryyppyn otto pois.

Todellakin. Kuka ei tuntisi suurta kiusausta, nähdessään kuinka juopunut jätkä makaa rapakossa tahi kiljuu pitkin katuja? Mikä viehättävä esimerkki!

Raittiuslehti »Aamun airut» sanoi kerran, että raittiussaarnaajiksi paraiten sopivat *entiset* juopot. Mutta jos asian ottaa todelliselta kannalta, niin vielä paremmin saarnaavat raittiutta *nykyiset* juopot.

He eivät tarvitse mitään tekstiä, ei mitään »rakkautta», heidän tarvitsee vaan näyttää itsensä oikein elementissään. Entiset juopot voivat korkeintaan vedota punaiseen nenäänsä. Mutta kun näkee miehen rapakossa, voi olla vakuutettu, että tuo mies on todellakin juoppo, ja että sinne se viina miehen viskaa.

Jos siis rakkaus lähimäiseen on pääasia ja määrää, mitä meidän on tehtävä, mitä ei, on minusta selvintä ja paraiten vaikuttavaa, että raittiusluennot järjestetään edellä viitattuun suuntaan. Luennon pitäjiksi sopii valita joku todellinen juoppo. Hänelle ei tarvitse antaa käytettäväksi vanhoja luentoja, vaan litra viinaa. Ja hän puhuu selvästi, innokkaasti ja vakaumuksesta. Semmoinen saarna vaikuttaa kuulijain tuntoon paljoa tehokkaammin kuin virstaa pitkät luennot.

Nykyään kun aika on rahaa ja kalliimpaa kuin viina, olisi tämä tapa hyvin edullinen kuulijoille eli katselijoille. Siten tulisi raittiusasia ajetuksi draamalliseltakin puolelta. Tähän asti on siitä puhuttu vaan uskonnolliselta, taloudelliselta ja terveysopilliselta kannalta. Naiskysymyksen pääsi vasta oikein vauhtiin, kun näytelmätaide tuli avuksi. Mitkään luennot eivät voisi tehdä sitä vaikutusta kuin Noora ja Homsantuu. — Halukkaita luennonpitäjiä ei suinkaan tulisi puuttumaan.

Paljas rakkaus ei tässä maailmassa saa suuria aikaan, jos sitä ei käytetä järjestelmällällä tavalla.

Kerran Helsingin markkinoilla vietiin putkaan yhtenä päivänä 70 raittiusapostolia, jotka esimerkiksi näyttivät, miten ihminen voi väkeviä juomia väärinkäyttää ja mihin poliisi semmoisen ihmisen vie. Sen yleisön, joka markkinoilla kävi tämän päivän kuluessa, voi laskea vähintään viiteentoista tuhanteen. Kutakin heistä riitti siis katsomaan ja kuulemaan niin lukuisa yleisö, että sitä saattaisi jokainen raittiusluennon pitäjä kadehtia. Että näiden seitsemänkymmenen esitelmä todella vaikutti terveellisesti, sitä todistaa se seikka, että seuraavina päivinä siitä sai lehdissä lukea ei kiitoskirjeitä, vaan surullisia mietelmiä. Heidän esimerkkinsä siis ei viekotellut muita ihmisiä juomaan, vaan kirjoittamaan juoppoutta vastaan.

Kumpiko siis oikeastaan osottaa suurempaa rakkautta lähimmäistään kohtaan, juoppoko vai raitis? Molemmat räikkäävät ruumistaan — rakkaudesta kai — ja juoppo maksaa vielä humalajakot, makaa yönsä putkassa ja potee kohmelot, ollaksensa muille varoittavana esimerkkinä. Sillä rakkaus on väkevä.

Entä se esimerkki sitte?

Jos lähimäiseni vatsa ei siedä potaattia, täytyykö *minun*, rakkaudesta häntä kohtaan, lakata potaattia syömästä?

Kun Kain sanoi: »Olenko minä veljeni vartija?» ajatteli hän aivan oikein. Hänen kaltaisestaan miehestä ei ollut nuoremmalle holhojaksi eikä esikuvaksi.

Yhtä vähän kelpaa raittiusmiehen nimellä kulkeva salajuoppo järkimiehelle esimerkiksi kuin sekin joka rehellisesti rötköttää katuojassa.

»SANANEN» SYÖTÄVISTÄ SIENISTÄ.

Minä toivon, että teillä on jotenkin selvä käsitys sanasta *syötävä*. Se ei merkitse samaa kuin »sen syötävä», sillä *se*, josta tässä sananparressa on kysymys, ei tiettävästi syö sieniiä. Mutta en minä tarkoita sitäkään syötävää, jota mainitaan laulussa:

»Kom, kom, min lilla *syötävän*,
Viska tanssaa suullen hyppijän»,

sillä syötävä tässä tarkoittaa ihmistä — ja niitä, jotka ihmisiä syötävänä pitävät, sanotaan ihmissyöjiksi eli kannipaaleiksi.

Sivumennen sanoen ei Suomessa nykyään voi ihmissyöjinä pitää muita kuin karpäsiä y.m. itikoita, sillä sudetkin ovat alkaneet taipua sivistyneempiin elämäntapoihin. Siitä saamme sekä me että sudet kiittää venäläisiä sudenajajia, jotka tulella ja miekalla ovat levittäneet sivistyksen valoa heidän keskuudessaan. Suomalaiset itse ovat saaneet tuli- ja miekkasivistyksen ruotsalaisilta. Kuitenkin sanovat kirjanoppineet, että sivistyksemme perustuu aasialaiselle pohjalle. Paljoa suuremmalla syyllä voidaan nyt väittää, että susiemme sivistys on kotoisin Aasiasta.

Joku itseviisas voisi ajatella, ettei susien sivistysoloilla ole mitään tekemistä syötävien sienien kanssa. Enkä minäkään uskalla väittää, että sudet jo olisivat oppineet syötäviä sieniiä arvossa pitämään. Mutta

ei ole mitään syytä ajatella, etteivät he lähimmässä tulevaisuudessa tulisi käyttämään hyväksensä tätä »terveellistä ja helposti sulavaa ravinto-ainetta.»

Minä en ole mikään erinomainen susien ystävä, mutta lähimäisen rakkaus vaatii minua lausumaan sen toivomuksen, että sudet tyytyisivät vähemmän vaaranalaiseen ravintoon kuin ihmisen lihaan.

Edellä sanoin sieniiä »helposti sulavaksi» ravintoaineeksi. Sitä en tehnyt ihan ajattelematta, vaikka sienien sulamisesta kyllä voi olla eri mieliä. Ainakin sulavat sienet vähän toisella tavalla kuin lumi ja jää. Kovilla sateilla ei sienissä huomaa sulamisen oireitakaan. Ne päinvastoin kasvavat ja lisääntyvät sitä paremmin, mitä enemmän sataa. Mutta poutasyksyinä, semmoisina kuin esim. tätä kirjottaessa, ovat kaikki sienet sulaneet jo ennen puhkeamistaan ylös maan pinnasta.

Sadesyksyinä, kun sienet eivät metsässä sula, sulavat ne vatsassa. Ja poutasyksyinä, kun ne eivät sula vatsassa, sulavat ne kaiketi metsässä. Sienet siis sulavat molemmissa tapauksissa, ja ovat sentähden helposti sulavaa ravintoainetta. Joka oli todistettava.

Syy, joka minut oikeastaan saattoi tästä asiasta puhumaan, on se, että yleisö luopuisi pitämästä tavallisia *pesusieniä* eli »vamppuja» syötävien sienien joukkoon kuuluvina. Eivät näet sanomalehdet kaiken karvaiset ja kokoiset ole minun eläissäni ennen pitäneet niin suurta huolta sienien syömisestä kuin juuri tänä vuonna, jolloin ei kovien poutain tähden muita sieniiä ole saatavana kuin pesusieniä. Ne tosin vahvasti saippuoituina voisivat mennä liukkaasti alas, mutta mikään ei estä niitä nousemasta yhtä liukkaasti takaisin.

Sienien kerääminen on hauskaa ja terveellistä ajan viettoa ja varsin hyvää voimistelua kuivana poutasyksynä. Minä haluaisin nähdä sitä miestä tai naista, joka 30 neliökilometrin alalta poutasyksynä löytää 30 syötävää sientä kasvamasta.

Sentähden: kootkaa sieniiä talveksi! Älkää jättäkö tätä terveellistä ja helposti sulavaa ravintoainetta metsien sulatettavaksi!

ANOPPIEN PUOLESTA.

Jos tässä syntisessä maassa olisi ritarillisuutta läheskään yhtä paljon kuin siinä on kataluutta ja halpamaisuutta, niin eipä vainottaisi täällä viattomia olentoja, jotka eivät koskaan ole yrittäneetkään itseään puolustaa.

Ei ole maassa, ilmassa eikä vedessä — lukuun ottamatta lentokalaa — yhtään olentoa, pientä eikä suurta, ketä niin onnettomasti ahdistettaisiin, pisteltäisiin ja salaisesti ammuttaisiin kuin *anoppimuoreja*. Ellei yleisö tuntisi suurta nautintoa anoppien vainoamisesta, niin ilmestymättä olisivat jääneet kaikki romaanit ja näytelmät — tahi ainakin melkein kaikki.

Mutta oletteko koskaan nähneet miestä tai naista, jota olisi haluttanut ryhtyä anoppeja puolustamaan? Tuskin.

Sentähden olen katsonut pyhäksi velvollisuudekseni ottaa anoppimuorit lähemmän tarkastuksen alaiseksi ja menetellä heitäkin kohtaan tasapuolisesti.

Jos todella niin on, että minä olen ihan ensimmäinen mies, joka aion puhua pari sanaa anoppien eduksi, niin onpa se vähän kummallista. Vuosituhansia on kulunut ensimmäisen anoppimuorin, Evan, Aatamin vaimon, ajasta, — ja juuri tätä yhteistä anoppiamme Eevaa on parjattu enemmän kuin ketään muuta maan päällä — kenties sen allakin — eikä ole kukaan ritarillinen Aatami noussut häntä puolustamaan. Ei ole ollut ihmiskunnassa niin paljon »vanhaa Aatamia». Muut anopit, nuorempaa juurta, ovat tähän asti samaten saaneet mennä hautaan, löytämättä yhtään rehellistä sydäntä, siksi ritarillista, että se olisi sykkinyt oikeutta heillekin.

Tämä seikka on minusta niin eriskummainen, että sietää tutkia syitä siihen.

Miksi anopit itse ovat olleet niin vaiti tässä asiassa, vaikka anoppeja luullakseni ei juuri vähäpuheisuus vaivaa? — Kirjoissa aina puhutaan *pahoista* anopeista. Se anoppi, joka semmoisia puolustaisi, tunnustaisi suoraan itsensä »pahaksi» anopiksi. Mutta se ihminen ei ole paha, joka pahuutensa tuntee ja tunnustaa. Sentähden ovat anopit jättäneet sen tekemättä.

Miksi eivät anopit ole kyhänneet romaaneja ja näytelmiä, joissa anoppimuorit kuvattaisiin vanhan

puoleisiksi enkeleiksi, jotka tähän pölyiseen ja tupakansavuiseen maailmaan liehtovat henkäyksiä paratiisin ruusuisilta mättäiltä? — Naiskirjailijat ovat vasta uudemman ajan keksinnöitä, ja heillä on näihin asti ollut muutakin työtä: kuvata miesten huonoja tapoja ja heidän intoansa pitämään naista orjuudessa. En toki tiedä, olisiko yhdenkään anopin mieleen juolahtanut kuvata itseään vävy-poikansa orjaksi. Mutta onhan anopillakin »oikeus ottaa iskuja ja antaa iskuja», ja jos he oikein todenteolla ryhtyisivät meitä miehiä kirjallisesti kurittamaan, käyttäen luonnonomaisia apukeinojaan, niin varmasti he pian saisivat kaikki muut vaikenemaan.

Vielä on selitettävä se seikka, miksi eivät miehet ole ottaneet tätä olentoa tieteellisesti tutkittavaksi. Semmoinen tutkimus ihan varmaan olisi tuonut ilmi muutamia valopuoliakin anopeissa. Tiedemiehet kyllä tutkivat tähtiä pyörryttävässä kaukaisuudessa ja villiä petoja Afrikan kuumissa sisämaissa, mutta eivät koskaan omaa armasta anoppimuoriansa, joka on niin likellä heitä.

Aavistanpa että juuri tämä anopin *läheisyys* on ehkäissyt kaiken syvällisemmän tutkimuksen. Millähän tunteilla allakantekijä ojentaisi tähtikiikarinsa vasten anoppinsa särmäistä naamaa, löytääksensä kipenenkään taivaallista lemmen tulta hänen silmäkuopistaan? — Millähän keinolla luonnontutkija ottaisi selvän siitä, mitkä anoppimuorin syömähampaista ovat vaaralliset, mitkä aivan vaarattomat, ja millähän tavalla hän asettaisi suurennuslasin alle anoppinsa sitkeäkuorisen sydämen, nähdäkseen edes vilahdukselta jonkun väreen lempeämmistä tunteista? — Ei olisi hyvä ryhtyä näin perinpohjaisiin tutkimuksiin naimisissa olevan miehen. Eivät onnistuisi ne siltäkään, jolla koskaan on vaimoa ollut. Vielä vähemmän siltä, joka koskaan aikoo sen saada.

Mutta onneksi ei allekirjoittanut kuulu yhteenkään näistä luokista [Tässä pistin pienen valheen. Mutta Liena ei ollut kuulemassa.], ja sentähden ei minun tarvitse tyytyä entiseen pintapuoliseen käsitykseen anopeista; käsitykseen joka ei suinkaan ole heille edullinen ollut. Voin monipuolisemman tutkimukseni johdosta mainita yhtä ja toista anoppimuorien arvon ylentämiseksi meidän ja koko ihmiskunnan silmissä. Vahinko vaan, ettei Kaapro Jääskeläinen elänyt jo muutamia vuosituhansia tätä ennen.

Joku ehkä odottaa, että minä tieteellisyyttä tavotellakseni tahtoisin erottaa tämän olennon — anopin nimittäin — muista siihen vivahtavista. Mutta minä en aio sitä tehdä. Minusta ei ole sopivaa mainita anopin kasvoissa ilmestyvää pyrintöä hienoon parrankasvuun, eikä sitäkään että hän on varustettu harvempilukuisilla hampailla kuin muut nisäkkäät (mammalia). Ja että hän oston kautta voi hammasrakennustansa täydentää.

Paljoa suuremmalla syyllä moni saattaa ajatella, että minulla jo alkaisi olla aika puhua suuni puhtaaksi ja ilmaista, mitä minulla ehkä voisi olla sanomista anoppien kunniaksi. Tiedän, että moni tulee suurella epäluulolla kohtelemaan jokaista lausettani siihen suuntaan. He luulevat löytäneensä oikein noidutun pykälän, kun suoraan kysyvät minulta: »Puhutko *kokemuksestasi*, mies? Oletko kokenut, minkä anoppi voi miehelle tehdä?»

Tämmöisiin kysymyksiin minä tyynesti vastaan, että minua ei ensinkään *haluta* sitä kokea. Jos minä missään suhteessa voin elämäni onnelliseksi sanoa, on se juuri siinä, ettei minulla ole ollut semmoista kokemusta.

Vielä suurempaa paatumusta osottaisi, jos jotakuta huvittaisi ajatella, että minä olen ryhtynyt tähän anoppien puolustamiseen jossakin itsekkäässä tarkoituksessa. Esim. voittaakseni anoppimuorien erityisen suosion. Mutta mahdotontahan minun on anoppien suosioon päästä. Sillä minussa ei olisi miestä pitämään tätä puolustuspuhettani yhdenkään anoppimuorin kuullen. Ei siis ole minun syykseni luettava, jos anopit hyvinkin päättävät pystyttää muistopatsaan haudalleni. Tullaksemme käsittämään anoppien hyvät puolet muiden ihmisten rinnalla, on verrattava itseämme heihin tai heitä itseemme. Tässä vertailussa käymme monessa suhteessa tappiolle. Anopeissa ei huomata naissuvun yleisintä vikaa, sitä päävika, joka parhaimpiakin nuoria naisia haittaa:

- 1) Anopit eivät varasta eivätkä valloita miesten sydämiä.

On huomattava, että minä yleensä hyvin vähän tunnen nuoria naisia ja heidän vikojansa. Sen tähden en voi jatkaa tätä vertailua anoppien ja nuorien naisten kesken. Mutta me miehet, meissä on lukemattomia varjopuolia, joista anopit ovat täydellisesti vapaat ja kirkastetun puhtaat.

- 2) Anopeilla ei ole tapana panna palavia paperossin pätkiä kukka-astioihin.

- 3) Ei ole kuultu yhdenkään anoppimuorin kadottaneen portinavainta.

- 4) Ei ole havaittu anopeilla vähintäkään taipumusta pakkoluovutuksiin ja muuhun vallankumoukselliseen toimintaan.

Kun tarkastelemme anoppien kansallistaloudellista merkitystä, tulemme näkemään hämmästyttäviä asioita. Avioliitoista ei tulisi mitään, ellei joku olisi synnyttänyt ja kasvattanut avioliittoon aikovia.

Siitäkin pitävät anopit huolen, että jokainen kihlaus tulee aikanaan tiedoksi — jos asianomaisilla ei itsellään olisi älyä kihlakorttien hankkimiseen. Avioliittojen harvalukuisuus näkyy anoppeja suuresti huolettavan. Ja surkea asia se onkin. Sentähden kokevat anopit sitä auttaa, kertomalla kihloissa olevan ihmisiä, jotka tuskin ovat kuulleet toisistaan.

5) Anoppeja saapi kiittää jokaisen uuden avioliiton syntymisestä.

6) Anoppimuorien sydän on hyvin altis ottamaan osaa ihan syrjäisten ihmisten kohtaloon.

Kovin paheksitaan anopin olemista perheessä; häntä pidetään kolmantena pyöränä uusissa hyvissä kirkkokiesissä. Miehestä tuntuu ihmeen raskaalta palvella ja elättää vanhaa ämmää, vaikka muistettava olisi että »kissahan yksin saaliinsa syö.»

Eräs suomalainen sananlasku kuuluu:

»Kaksin on aina kaunihimpi,
Kaksin kaiketi parempi:
Kaksin on kalat vedessä,
Kaksin ilman lintusetkin,
Kaksin aidan seipähätkin.»

Sen mukaan ei anopeilla olisi mitään oikeutta maailmassa olla, sitte kun hänen lapsensa on löytänyt toisen puoliskonsa. Mutta minä suuresti epäilen koko tuon sananlaskun totuutta.

Että minulla tosiaan on syytä epäilykseeni, osottaa lause:

»Kaksin aidan seipähätkin.»

Joka on hyvää pystyaitaa nähnyt, tietää että ainakin joka toisella tahi kolmannella seiväsparilla on anoppimuori tukena. Muuten ei aita pystyssä pysyisi. Samoin ei ole sanottu, että ihan jokaisella ihmisparilla olisi anoppia. Mutta se tästä käy selväksi että:

7) Anopit ovat ne »yhteiskunnan tukeet», jotka perhe-elämän ja isänmaan pystyssä pitävät, niinkuin pönkät aidan.

Kahdella jalalla ei tuolikaan seiso, vaan kyllä kolmella. Ja jos missä suksiparin näette, niin huomaatte myöskin likitienoilla sauvan, joka kulkee suksien varassa, kuten ainakin anoppi. Tarkemmin tutkien on luonnossa hyvin vähän anopittomia paria, ja ne jos tyystin poimisi, voisi edellä olevan sananlaskun sijaan saada seuraavan:

»Kaksin on aina kauheampi,
Kaksin kaiketi pahempi:
Kaksin on *kalossi-rähjät*,
Kaksin *tuohilöttösetkin*,
Kaksin rengin *rukkasetkin*.»

Nämä ovat lähes ainoat auringon alla, jotka tässä suhteessa kelpaavat esimerkiksi ottaa. Harvalukuisuudellaan ja kurjuudellaan eivät ne voi kumota sitä yleistä luonnonlakia, että anopin pitää löytyä talossa.

Anopin arvoa ei moni huomaa, ennenkuin anoppi on kuollut ja päästy häntä perimään.

8) Ei mikään olento voi kuolemallansa vaikuttaa enemmän hyvää kuin anoppi. Harvalle kaivattavat sukulaiset hautaa niin syväksi kuin anoppimuorille. Syvältä kaivamisen taito kuuluu maanviljelyksen alalle.

Siis:

9) Anopit edistävät maanviljelystä enemmän kuin muut kuolleet.

Kun anopin jättämä testamentti on avattu ja sen sisällys hymysuin luettu, pannaan vielä haudalle varoilta mahtava kallion lohcare. Ja vanhemmat kun kesällä sunnuntaisin käyvät sitä katsomassa, puhuvat lapsillensa liikuttavan kertomuksen isoäidin hyvydestä. »Ei hän koskaan silmiä pestessä itkenyt; ei koskaan pannut paperossin päitä kukka-astioihin» j.n.e.

Anoppi ei ole ainoa olento, joka on kuolemaa varten luotu; ei ole ainoa, jota eläissään toivotaan kuolleeksi, mutta jonka kuoltua sanotaan: »hyvä on, että hänkin on olemassa ollut!»

Hyvät ystävät!

Luulen rehellisesti täyttäneeni lupaukseni puhua pari sanaa anoppien eduksi. Mutta jos en sittekään olisi saanut teistä poistetuiksi syntyperäistä kammoanne anoppeja vastaan, joka teitä naimisiin menemästä estää — »niinkuin, sen pahempi, nyt usein nähdään ja kuullaan» — voin salaisuutena ilmaista teille keinon, kuinka pääsette tästä pulasta, vieläpä uskallatte puhua anopeista yhtä vapaasti kuin minä olen puhunut:

Jos se, joka uhkaa teille anopiksi tulla, on leski — niinkuin anopit tavallisesti ovat — voitte naida sen anoppimuorin.

RITARILLISUUDEN PALKKA.

Eräänä aamuna, vähä senjälkeen kun edellä oleva anoppien »puolustus» oli lehdessäni julkaistu, kuulin koputuksen ovelleeni.

Laskin tulijan sisään.

Hän oli nainen, laiha ja vanhanpuoleinen. Silmälasit hänen silmiään peittivät, vaikka melkein tarpeettomasti, sillä muutenkin vivahti hänen naamansa kyllyiksi kaupungin kirjelaatikkoihin, joissa ei ensi silmäyksellä erota muuta kuin suun. Jaloissa olivat ihka uudet kalossit, ja luultavasti sentähden hän ei niitä päästänytkään pois jaloistaan.

»Onko se herra, joka kutsutan Kaarpo Jeskeleinen?» kysyi hän minulta.

Tuo kysymys kyllä oli siksi huonoa kieltä, etten suinkaan olisi ollut velvoitettu mitään vastaamaan. Mutta me suomalaiset olemme kiitolliset, jos herrasväki osaa kieltämme edes rääkätä. Sentähden vastasin kohteliaasti:

»Sehän se on papin panema nimi mulla.»

Vieras otti poveltansa sanomalehden, joka näytti minusta hyvin tutulta.

»Tietekö herra Jeskeleinen, Te on haukunut anopit tesse? Tietekö herra Jeskeleinen: *mine* myös kutsutan anoppi?»

»En minä mikään herra ole. Eikä ole koko Jääskeläisen suvussa herroja muitakaan, jos minusta ei ehkä tule.»

»Mine on anoppi, kuuleko Te?»

»Terveenäpä ne on korvat... Paljonko ne nykyään ottavat tuommoisilla kalosseilla? Lienalle sietäisi...»

»Puhukan teme asia! Te on tekenyt pilkka anopeista. Onko Teille omatunto?»

»Liehän noita kaksikin», vastasin minä ja asetin molemmat nyrkkini niin, että anopin ei ollut vaikea nähdä niitä.

Mutta vanha nainen pisti kätensä johonkin koloon monipoimuisessa hameessaan ja veti esille — revolverin.

»Te teke tili nyt! Onko Te nekenyt 'Töömeehen vaimo'? Minna Canth on opettanut, kuinka me otta se oikeus.»

»On noita työmiehen akkoja nähty, vaan harvoja silmälasit päässä.»

Tuntui se vähän oudolta, kun revolverilla uhattiin. Olisin kenties hiukan pelännytkin, mutta entuudestaan olin varma, ettei vaimoväki saa revolverilla sattumaan. Liena ei ole kertaakaan saanut käymään, kun on ruokapöydässä koettanut minua potaateilla pommittaa.

»Eikö Te tunte yhtiken katumus? Mite Te on tarkotannut, kun Te on haukunut anopit?»

Minä koetin innostua. Niistin nenäni, otin asennon ja lausuin:

»Kiittämätön aikakausi! Minä olen uhrannut nuoruuteni voiman, puhetaitoni ponnin, unohtanut kalliin Lienani ja noussut puolustamaan anoppien sorrettua sukua...»

»Te pitte suu kiini, taikka mine antta tulla yks skotti», huusi hän äänellä, joka sai Lienan liikkeelle kyökin puolelta.

Varjele pois, minkä pöllyn se Liena anopille antoi!

Minutkin vielä ohimennen kylvetti hyvänpäiväisesti — koska muka panen toimeen lemmenkohtauksia »ihan hänen nenänsä alla, vihityn vaimon.»

MIKSI MINUSTA TULI TUPAKKAMIES.

Kaiketi te muistatte, kuinka Caesar sanoi, kun hyppäsi ojan yli? Hän sanoi: »Arpa on heitetty!»

Jotkut ehkä tietävät senkin, kuinka Vänni sanoi, kun vihiltä pääsi? Hän sanoi: »*Tupakka!*»

Jokainen tietää, mikä mies Caesar oli, mutta harvoilla on käsitystä meidän Vännistä. Se osoittaa yksipuolista klassillisuuteen menemistä meidän opinnoissamme ja epäkansallisuutta riennoissamme etteivät kaikki tunne Vänniä, vaikka hän on tosi suomalainen mies.

Kerran markkinoilla minä hänet tapasin. Hän oli näköjään muuten kuin kaikki vaimosta, eli erään papin sanoen, »apinjasta» syntyneet, paitsi että hänen hampaansa olivat ruskeat, ja hänen suupielistään voi arvella, että hän oli syönyt lakritsaa. Mitä hampaihin tulee, todisti niiden väri vaan, etteivät ne olleet ostetut. Hänen suupielensä taas erottivat hänet siitä sukupuolesta, jota — joskus suottakin — sanotaan »kauniimmaksi.» Jos joku humalainen herrasmies kuitenkin olisi luullut häntä tytöksi ja suudellut häntä suupieliin, niin ei hän olisi tehnyt sitä monta kertaa.

Tässä on pieni huomautus nuorille palvelustyöille, jotka myöhään iltasella palaavat asioiltaan kaupungilta. Jos heillä olisi tupakkapurus suussa, kun herran retkut heitä ahdistelevat, niin saisivat he huoleti tarjota suunsa suudeltavaksi. Kun humalainen herrasmies saa semmoisen muiskun, luulee hän suudelleensa isäänsä ja pötkii häpeissään pois.

Muuten näytti Vänni kauniilta mieheltä — tahi ei juuri »kauniilta» vaan »intressantilta», niinkuin Herman Bang Helsingin naisista.

»Terve, terve! Tehän kuulutte olevan Vänni?»

»Juu — panisitkos tupakan?»

»Kiitoksia! Minä en polta.»

Vänni huokasi ja katsoi säälivästi minuun. Sitte hän sanoi kyynelsilmin:

»Nuorukainen, sinä kuolet pian! — Mulla on veli, joka kitui rintatautia neljäkymmentä vuotta ja tupakalla hän eli. Mutta sitte kielsi tohtori hänen tupakoimasta, ja sen jälkeisellä viikolla hän ei enää huolinut tästä maallisesta tupakasta. Hän oli enkelien luona.»

»Tupakkaenkelienkö?»

»Ei, vaan taivaassa. Hänellä oli puhdas sydän, vaikka hänen hampaitaan sanottiin keltaisemmiksi kuin minun.»

»Tupakka surmasi veljenne. Monen muunkin se on saattanut liian aikaiseen hautaan.»

»Päinvastoin», sanoi Vänni. »Minä olen nähnyt ihmisten kuolevan, ennenkuin ovat täyttäneet neljää vuotta ja tuskin äidin rinnoilta eronneet, vielä vähemmän päässeet tupakan makuun. Mutta ei *yksikään tupakkamies* ole kuollut niin nuorena.»

»Mutta se on niin ruma tapa.»

»Jääskeläinen, minä tunnen sinut», vastasi Vänni. »Sinä olet kansan mies. Minkätähden kansallispukuja pidetään? Senkötähden että ne ovat kauniit? — Ei, vaan sentähden että ne ovat kansalliset. Samoin on tupakan nautinto kaunis tapa, sentähden että se on kansallinen.»

»Mutta kuitenkin...»

»Mitä mutta? Olisiko tupakkaenkeliä, ellei olisi tupakkaa? Ja mikä olisi maailma ilman

tupakkaenkeliä? Murheen laakso! Kuinka ihmeellisesti tupakka varjelee kaikista taudeista, ja kuinka pian ihmiset kuolevat, elleivät saa tupakkaa, niinkuin näet minun onnettomasta veljestäni. Jos Eeva olisi Aatamille antanut tupakan eikä omenaa, emme kuolisi koskaan.»

Silloin minä panin tupakan — ja elän vielä.

PUOLEN TUOPIN PULLO.

Yksinpuhelu siltä ajalta kun viinanmyynti pullottain kiellettiin.

Me olimme kahden kesken, minä ja viinapullo. Me olimme kävelleet kaupungilla ja sitte yhdessä tulleet kotiin.

Täytyy sanoa, että minä olin ollut melkein lapsekas tänä päivänä. Tunsin ihmeellistä vetoa ja rakkautta tuohon mustaan mieheen, rakkautta niin palavaa, että olisin suudellut häntä vaikka keskellä katua. Olen nähnyt tyttöjä suudeltavan kadulla, olen nähnyt vanhempain ihmisten suutelevan toisiaan julkisilla paikoilla, rautatieasemalla y.m., mutta viinapulloa on kielletty suutelemasta kadulla, porttikäytävissä ja pihamaallakin ilman talonomistajan luvatta.

Minä kysyn, missä on oikeus? Mihin perustuu tällainen sorto yhteiskunnan kaikilla aloilla? — Hevostani saan minä suudella keskellä katua ja kalossiani vaikka kirkossa, mutta pulloani, joka on minulle tuhat kertaa rakkaampi kuin nämä kaikki — sille en saa suukosta antaa muuten kuin salaa, omassa huoneessani tahi ystäväin lukituissa suojissa.

Kuitenkin on minun rakkauteni tähän pulloon niin puhdas kuin puhtain kulta, niin kirkas kuin sähkövalo Sinebrychoffin tontilla. Silloin en ajattele silliä enkä leipää, kun minulla on seurassani pullo.

Minä en tarkoita tällä rommipulloa enkä pihkaista olutta, vaan kristalli-kirkasta viinaa. Sitä puolen tuopin pulloa minä tarkoitan, sitä ihmiskunnan hyväntekijätä, jota raittiusaarnaajat sanovat »Suomen kansan pahimmaksi viholliseksi.» Mutta istuisipa nyt seurassamme kolmantena joku raittiusankari, niin minä käsi sydämellä kysyisin häneltä: »Onko tämä vihamies — tämä, jonka katse on niin ystävällinen ja kirkas ja jonka huulilla aina on autuuden hymy?»

Sinä vainottu puolen tuopin pullo! Älköön yksikään katkeruuden kyynel himmentäkö silmäsi kirkkautta. Jos myrskyisen aikakautemme turmeltuneet henget pääsevät voitolle; niin muista että kaikkea hyvää on maailmassa vainottu, kaikkea suurta on tallattu ihmisten syntisiin jalkoihin. Jos he sinun sijaasi panevat oluen tahi suuta kirveltävän rommin, jos he sinun kirkkaan sisältösi vangitsevat viiden kannun leiliin, niin kuolkaamme yhdessä me, jotka yhdessä eläneetkin olemme. Mutta onneton se kansa, joka esi-isäinsä yksinkertaisista tavoista luopuu. Millä se rakentaa rautatiet, millä koulut ja kirkot, jos se hylkää puolen tuopin pullon?

Vaihdelkoot ajanjaksot, pääskööt valloilleen sorto ja vääräys, mutta aina olemme ystäviä me kaksi ja ystävinä kuolemme. Suudelkaamme siis, ja maa ja taivas veisatkoon:

»O sinä kirkas ja makia,
Tule tänne syntisten takia!
Sä, joka sairaatkin parannat,
Etkä terveillekään pahaa tee.
Astu alas maailmaan,
Meidän pojan mekkoon ja paitaan!
Klung, klung, klung!»

ONNETON KYYTIMIES.

Onneton kyytimies oli tässä tuiskujen aikaan eräällä matkustavaisella.

Kun jättää kiroukset y.m. väkisanat pois, puheli hän Rautavaaran kautta kulkiessa melkein näin:

»On tämäkin ihmisten rypysija, tämä Rautavaara! Ei mitään muuta kuin saloa, synkkää saloa vaan. Ei ihmisasuntoa, ei sitä paikkaa, missä voisi levähtää, ei kaivoa tienpuolessa, missä hevosta juottaa. Ei muuta kuin susia ja karhuja ja rosvoja.»

Kun Rautavaaran rajalle tultiin, hän riemuitsi, että viimeinkin päästiin niistä ijankaikkisista saloista, eikä luvannut elämänsä päivinä Rautavaaralle palata, jos mitenkään pääsee kiertämään sitä seutua.

Ajettiin sitte Kaavin kautta Nilsiään. Siellä ei ollut saloja, vaan viljeltyjä maita, aidat kahden puolen tietä. Nyt kun hevonen kahlasi korviaan myöten hangessa, puheli hän tähän suuntaan:

»Jo nämä ovat kulkupaikkoja, nämä kujoset! Polttaneet varsin aikain kaikki mäkensä paljaiksi, että tuuli oikein ahtaisi aitain välin lunta täyteen. Olisivat polttaneet nuokin aidat! Sitte ei olisi tuommoisia nietoksia. Ihmisten kiusaksi asettelevat aitojaan. Toista oli Rautavaaralla, siellä ei ollut aitoja, vaan tie oli hyvä ja tasainen kuin lattia.»

Oltiin vihdoinkin pääsemässä Juan tehtaalle. Tie kulki peltojen halki, ja jälet olivat tuiskunnet umpeen. Aitoja ei enää ollut. Tien paikkaa etsiessään keventi hän sydäntään tämmöisillä puheilla:

»Kun eivät pane edes aitoja tiensä viereen, ei yhtä seivästä, että ihmiset tietäisivät, mistä ajaa! Varsinko ne tahtovat matkustavaisia eksyttää hukkumaan heidän peltoihinsa? Ne ovat tehtaalaisia! Pitävät tiensä ilman aitoja! Onko se ihmisten tapaa? Koskeen joutaisivat patoineen ja pannuineen. Kaavilla toki osasi ajaa, kun olivat aidat kahden puolen tietä.»

YHDEN VANHAN POJAN MALJAPUHE, yhdellä rekiretkellä, jonka »vanhat pojat» tekivät ulos yhdestä kaupungista.

»Luomisen herrat!

»Tervehdän teitä, te jalot sankarit; te joiden korvia ei ole särkenyt minkään öisin vinkuvan veivittömän posetiivin säveleet; te joille ei mikään maitohampainen suu ole koskaan sanonut: 'pappa nam-nam!' — te jotka ette koskaan ole tarvinneet maksaa toivorikasten poikienne kapakkavelkoja; te joita ei itse avioliiton nerokas keksijä ole saanut osakkaiksi yhtiöönsä! — Avioliiton keksijä ... niin — ainoa, joka ei ole ottanut patenttia keksinnölleen. Ja se keksintö on kuitenkin hankkinut leivän useammalle ihmiselle kuin mikään muu: miljoonille vaimoille ja lapsille, jotka eivät olisi muuten voineet tulla toimeen.

»Rakkaat ystävät — herroja minä tarkoitan. Nämä toiset, hevoset nimittäin, eivät suvainneet tulla sisään. Eivätkä he oikein tänne kuuluisikaan. Sillä minun ymmärtääkseni ei meitä mikään niin suuresti muistuta avioliiton kirouksesta kuin nämä hevoset. Mies on hevonen, vaimo on reki: mutareki, lumireki tai oikein kivireki — taikka karhi, tuhatpiikkiäinen sikinsokinkarhi.

»Niinkuin hevosella on neljä jalkaa, niin on avioliitossakin neljä jalkaa. Mutta avioliitolla ovat pahemmat jalat kuin hevosella. Hevosen jalat eivät tavallisissa oloissa toki potki toisiaan, mutta avioliiton jalat kyllä taipuvat siihenkin ja moneen muuhun. Välistä voivat nämä jalkaparit olla hyvin kaukana, penikulmien päässä toisistaan; välistä taas hyvinkin lähekkäin.

»Hevosella ei ole yhtään kättä; avioliitolla ei myöskään ole yhtään kättä — tarkoitan semmoista kättä, joka voisi tarttua lasiin. Sillä jos aviomies sen tekisi, niin mistähän sitte saataisiin hakea perheen *kastrullia*? Muutamia jäännöksiä ehkä löytyisi miehen päästä. Ja sitte ei voitaisi keittää ruokaa moneen aikaan.

»Ajatelkaa aviomiestä, joka tulee kotiin sillä tuulella että näkee esineet monen kertaisina, näkee kolme — neljä — viisi vaimoansa ja niillä kaikilla kastrullin kädessä! Ajatelkaa vielä, että sitte aamusella yksi vaskiseppä takoo miehen päätä ja toinen korjaa kastrullia!

»Täällä monen virstan päässä kaikista kastrulleista ja kaikista aviovaimoista voipi näin kauheita asioita ajatella ja niistä puhua. Täällä voimme näyttää, että *meillä* on kädet, jotka voivat tarttua lasiin; osottaa ettemme ole aviomiehiä emmekä hevosia. Sydämeistäni soisin, että näiden maljaimme kuorena olisi kastrulli, voidaksemme oikein näyttää, mitä me *täällä* uskallamme.

»Eläkööt naimattomat!»

KAHDEN SUUTARIN RAKKAUS.

Lehteni ilmestymispäivän jälkeen tuli toimistoon nuori mies, joka sanoi olevansa Jooseppi Nahkanen, suutarin ulosoppinut, ja tietävänsä senverran maailmasta kuin joku toinenkin.

»Sitä ei voi epäilläkään. Jos tahdotte ilahuttaa tiedoillanne lehtemme lukijakuntaa, niin olkaa hyvä — tässä on paperia ja kynä.»

»Ei, en minä sitä varten!» Hän otti lehden taskustaan ja näytti sitä paikkaa, jossa puhuttiin viime sunnuntaisista seuranäytelmistä.

»Tästä on jätetty pois!»

»Mikä?»

Vähitellen tuli selville, että illan kuluessa oli perälehterillä kulkenut eri näytelmä yhtä rintaa lavalla esitetyn kappaleen kanssa. Siinä oli veli Jooseppi ollut yhtenä henkilönä. Mahdotonhan toimittajan oli sitä tietää. Mutta nyt katson velvollisuudekseni kertoa sen sisällyksen pääpiirteissään.

Se oli murhenäytelmä. Jooseppi Nahkasella oli morsian, erinomaisen kaunis sekä sisästä että päältä, oikein ihme ihmisten seassa. Mutta Joosepilla ei ollut rahaa. Eikä Joosepin veljelläkään ollut sitä. Veli palveli soittokunnassa. Tämä veli oli saanut vapaapiletin näytelmään. Semmoisia annettiin soittajain käytettäväksi, kun he eivät tahtoneet maksua soitostaan.

Näin hymyili onni Joosepille. Veli antoi hänelle piletinsä, Jooseppi vei sen Liisalleen. Liisalle se maksoi suutelon.

Näytelmä oli jo aluillaan, kun Jooseppi tuli näytelmähuoneelle. Hän oli käynyt Liisaa tapaamassa, mutta Liisa ei enää ollut kotona. Oli jo mennyt, luullen ettei Jooseppi tulekaan. Jooseppi oli myynyt liivinsä, joten sai piletin hinnan. Ei hän juuri olisi pitänyt sinne menemisellä väliä, mutta pelkäsi Lestisen Kustia, joka myös näytti toivovan Liisaa. Pelkäsi että Kusti ehkä muuten käyttäisi tilaisuutta hyväkseen.

Ovella osti hän piletin perälehterille, sillä sinne oli Liisakin vapaapiletillään päässyt. Niin soittajaveli oli vakuuttanut.

Joosepin piletissä oli numero 27. Urhoollisesti riensi hän perälehterille ja etsi tuota sijaa. Mutta kaikki paikat olivat täynnä. Tuskin sopi sinne seisomaankaan. Vihdoin hän sai selville, missä sija 27 oli. Siinä istui — niin, siinä istui Liisa, kovin loukatun näköisenä, vaikkei Jooseppi hänen sijalleen pyrkinytkään.

»Hyvää iltaa, Liisa!»

Ei vastausta.

»Mikä sulla on? — Istu vaan! Enhän minä... Sentähden tulin tähän katsomaan, kun minun piletissäni oli numero 27. Istu vaan!»

»Sinun piletissäsi! Milloin sinulla on pilettejä ollut? — Sillä tavalla ilkiät pettää ja häv —». Puhe keskeytyi kyyneleihin. »Tuoss' on sun piletissäsi!» Liisa heitti vihoissaan Joosepin antaman keltaisen vapaapiletin hänen eteensä lattialle.

Jooseppi ei tästä ymmärtänyt mitään. Hämmästyneenä kumartui hän, ottaakseen Liisan heittämän lipun lattialta. Samassa nousi Liisa sijaltaan ja meni tiehensä, jonnekin sivulehterille.

Jooseppi istui hänen sijalleen ja koetti ajatella syytä Liisan vihaiseen käytökseen. Olisiko tuo saanut tietää, että hän oli myynyt liivinsä? Ei millään muotoa, sillä se tapahtui ihan hänen lähteissään, eikä siitä tiennyt kukaan muu kuin ostaja, eräs torikauppias.

Hänen mietteensä keskeytti muuan, joka koetti tunkea häntä pois sijaltaan. Jooseppi katsoi ja näki, että se oli Liisan äiti, hänen tuleva anoppinsa.

»Minulla oli numero 27», sanoi eukko.

»Kyllä minulla oli myös.»

»Koetetaanhan mahtua tähän.» Eukko työntäytyi rakoon ja Joosepille tuli aika ahdas. Eukon silmistä näkyi, ettei hän uskonut Joosepilla olleen minkäänlaista pilettejä.

Lestisen Kusti oli valinnut toisen tien kuin Jooseppi — toisen tien Liisan sydämeen. Hän koetti ensin voittaa äidin luottamuksen. Siinä tarkoituksessa oli hän nyt tuonut eukon näytelmähuoneelle. Itse oli Kusti jäänyt alas tupakoimaan.

Mutta Kusti tuli, eikä kauan viipynytäkään.

»Missä se on 27:s sija?» kuuli Jooseppi Kustin kyselevän.

Jooseppi oli kuin hiilillä paistettava ahven, ihan pyörällä.

Kohta sai Kusti selville, että Jooseppi oli vallannut 27:nneen sijan. Hänen vihansa julmistui. Liisan äitiä ei ollut tänne tuonut kukaan muu kuin hän, Kusti Lestinen, suutarin ulosoppinut ja kaikin puolin kunniallinen mies — ja nyt oli Jooseppi tunkeutunut hänen tielleen.

»Kuules, Nahkanen! Minulla on 27:s sija.»

»Mutta minulla ... kyllä se oli minullakin.»

»Vai oli!»

Kusti meni ovenvartijan luokse ja otti lippunsa, saadakseen oikein masentavasti näyttää Liisan äidille, minkä arvoinen mies Jooseppi Nahkanen oikeastaan oli.

»Tässä on minun lippuni. Näetkös numeroa?»

Jooseppi ei tainnut mitään. Hän tiesi kyllä olevansa oikeassa. Mutta Kusti todisti nyt hänen viekkaudella ja väkivallalla tunkeutuneen ihmisten seuraan. Joosepin täytyi nousta.

»Olisit ostanut piletin», pilkkasi Kusti, »niin olisit saanut olla täällä. Et olisi juonut sitä liivisi hintaa...»

Enempää ei Jooseppi kärsinyt kuulla. Hänen täytyi päästä pois. Anopin kuullen puhui liivin myynnistä!

Lestisen Kusti oli sattunut myymään liivinsä samalle torikauppiaille kuin Jooseppikin, ja silloin oli hän saanut tietää, että Jooseppi oli tuonut sinne liivinsä vähää ennen.

Heleä nauru soi Joosepin korvissa hänen lähteissään. Se ei ollut »Pukkisen matamin» nauru näyttämöltä, vaan Joosepin toivotun anopin.

Nyt kävi Jooseppi piletin myyjäin ja ovenvartijain kimppuun. Ensin näytti hän heille Liisalle antamaansa vapaalippua ja kysyi:

»Mikä tämä on?»

Ei kukaan tuntenut sitä miksikään.

Sitte sai hän tietää, että perälehterin lippuja oli myyty useampaan kertaan, niin että siellä nyt tuskin sopi seisomaankaan.

»Koetelkoot sovitellata!» lohduttivat he itseään ja Jooseppia.

Jooseppi tunsu, että häntä oli katalasti petetty. Veli, tuo soittaja, oli hänelle antanut lipun, jolla ei tehnyt mitään. Liisan oli täytynyt itsensä ostaa piletin. Sitte oli myyty sama sija Liisalle, Joosepille, Liisan äidille ja Lestisen Kustille. Kaikesta tästä sai Jooseppi yksin kärsiä.

Kostonhimo kiehui hänen povessaan. Aluksi päätti hän tappaa veljensä, sitte Lestisen Kustin ja sen torikauppiaan, piletinmyyjät, ovenvartijat, näyttelijät ja kaikki.

Ulos hän lähti viileään talvi-ilmaan. Se vähitellen jäähdytti hänen tulistunutta vertaan. Ehkä veli oli syytön; ehkä siinä kohden oli joku erehdys, joka voi kerran selvitä.

Mutta se ainakin oli varma, että rukkaset hän nyt Liisalta sai. Ilmankos se vapaapiletin olikin keltainen!

TAITEEN HARRASTUSTA ELI KETTUSEN KIHLAUS.

Näinä päivinä arveli hra Antti Kettunen tehdä jotakin suomalaisen teatterin hyväksi. Kettunen oli sivistynyt mies, vaikka ei mikään kirjanoppinut — kaksi luokkaa oli käynyt lyseota. Mutta sivistynyt hän oli. Sen huomasi siitakin, että hän aina piti keppiään takapuolellaan pitkin selkää ja hyräili jokaisen

vastaantulijan kohdalla, vaikka ei ensinkään ollut laulumies.

Hra Kettusella oli muutamia vanhoja ystäviä porvarisäädystä, joita hän monasti oli houkutellut suomalaiseseen teatteriin. Mutta he olivat kovin syvälle vaipuneet kauppa-asioihinsa, ja näytelmätaide ei heidän mielestään kuulunut niihin. »Sellaiset hommat tietävät konkurssia», sanoivat he ja näyttivät hyvin salaperäisiltä. Toiseksi sanoivat he, että jos heidän jolloinkulloin täytyy olla naisväen seurana teatterissa niin he aina menevät ruotsalaiseen, sillä sinne kokoontuu muitakin liikemiehiä, ja nämä teatterissa käynnit voi siten yhdistää asioimatoimiin. Mutta kuka suomalaisessa teatterissa käy? Ei etevää porvaria yhtään; huonompaa yleisöä vaan, jolla ei ole muuta huvia teatterista kuin paukuttaa käsiään ruumiinsa lämpimäksi. Ja näyttöleminen sitte — se on vaan sellaista tuherrusta.

Hra Kettunen ei heitä suuresti vastustanut, sillä hän ei teatterista oikeastaan välittänyt mitään. Kävi suomalaisessa teatterissa sentähden, että neiti Liina Lintunen myöskin kävi siellä. Ja luonnollista on, että hra Kettunen oli likellä neiti Lintusta. Toinen syy siihen, ettei Kettunen näitä porvareja suuresti vastustanut, oli se että hän oli erään kauppiaan vanhempi konttoristi — sangen taitava ja luotettava virassaan — ja hänellä oli raha-asioita usean liikemiehen kanssa, sillä tavalla nimittäin, että hra Kettusella ei ollut koskaan saatavaa heiltä. Ja semmoiset raha-asiat masentavat vastustamisen halun.

* * * * *

Hra Kettunen kysyi telefonilla, onko kauppias Lindström kotona. Kauppias Lindström tuli telefonin luokse.

Lindström: »Kenen kanssa minun on kunnia puhua?»

Kettunen: »Maanviljelijä Laitisen Pernajasta. Kuten kauppamies muistaa, oli meillä tekeillä voikauppa talvella; olisi hinnasta sovittava.»

Lindström: »Paljonko Teillä on voita?»

Kettunen: »Valmiina kolmetuhatta kuusisataa kiloa, vähän päälle, ja erittäin talvivoit.»

Lindström: »Mitä aiotte vaatia?»

Kettunen: »Ehkäpä sopii kauppamiehen tulla tänä iltana suomalaiseen teatteriin? Sinne tulee pari muuta voin omistajaa, ja näytöksien välillä on meillä tilaisuus keskustella hinnasta.»

Lindström: »Hyvä, minä tulen.»

Kettunen: »Kiitoksia!»

Seitsemän muun kauppiaan kanssa oli hra Kettusella aivan sama keskustelu.

Kun hra Kettunen tuli teatterille, istui kauppias Lindström jo eräässä syrjähuoneessa. Oli hyvin ymmärtäväisen näköinen, kun hra Kettunen kyseli, kuinka hän nyt on päättänyt tulla suomalaiseen teatteriin, vaikka on aina ennen pannut vastaan.

Hra Lindström ei viitsinyt juoda punssia yksinään, sentähden kutsui hän hra Kettusellekin lasin.

Vähitellen ilmestyi huoneeseen kauppias toisensa perästä, kunnes kaikki kahdeksan totisina ja viisaina puhelivat huonoista ajoista, rahan kurssista ja politiikasta. Mutta voista ja maanviljelijä Laitisesta ei kukaan *puhunut*. Jokainen tahtoi yksin tehdä etuisan kaupan, eikä luullut toisten tietävän koko jutusta mitään.

»Laitista» ja hänen paria toveriaan ei näkynyt teatterilla ennen näytännön alkua. Ei vielä ensimmäisen näytöksen jälkeen, eikä toisenkaan. Ja kun ei häntä kolmannenkaan näytöksen loputtua kuulunut, alkoivat arvoisat porvarit katsella pitkään ja joutuivat vähitellen epätoivon ja sisällisen levottomuuden valtaan. Mutta toisilleen eivät hiiskuneet mitään. Katseissa vaan oli ihmisviha selvästi nähtävänä.

Sillä välin oli hra Kettunen ehtinyt näyttää neiti Liina Lintuselle, että hän oli kaupungin rikkaimpain porvarien seurassa. Sitäpaitsi oli hän lainannut joitakuita seteleitä itsekultakin kauppiaalta — sillä sopimaton on kauppiaan virkaveljiensä lähetyvillä sanoa, että hänellä »ei tällä kertaa todellakaan ole.»

Viimein kumminkin loppui herrojen kärsivällisyys. Joku tuli sattumalta maininneeksi mitä varten hän oikeastaan oli teatterille saapunut. Vähitellen selkeni asia, ja sitte tulivat kauheat hetket, kun raivo puhkesi sanoihin. Maanviljelijä Laitista mainittiin melkein kaikilla siihen tarkoitukseen sopivilla nimillä, joita kieleemme runsaat varat tarjoavat.

Mutta sangen tyytyväisenä lähti hra Kettunen saattamaan neiti Lintusta, joka nyt osotti hänelle suurempaa huomiota kuin koskaan ennen. Kaikkien hämmästykseksi jaettiin seuraavana päivänä

paksusta kiiltopaperista tehdyt kihlauskortit.

Kiroillen Laitista, itkien ja meluten läksivät nuo kahdeksan kauppiasta teatterista.

»Mutta kuka meistä tuntee maanviljelijä Laitisen Pernajasta?»

Ei, ei sitä tuntenut kukaan!

* * * * *

Puhutaan usein *oikeasta* ja *väärästä*, niinkuin ne olisivat eri asioita. Mutta minä luulen, että niitä on melkein mahdoton erottaa, sillä toinen pitää oikeana sen, mitä toinen pitää vääränä. Nyt esim. nämä kahdeksan kauppiasta varmaankin sanoisivat hra Kettusen tehneen väärin, jos tietäisivät, että hän se heidät peijasi. Mutta muiden mielestä hra Kettunen teki varsin oikein: hankki, varaton mies, itselleen tilaisuuden juoda koko illan punssia maksamatta mitään; näyttäytyä armaalleen komeassa seurassa; ottaa rahoja lainaksi, ja sai suomalaiseseen teatteriin kahdeksan miestä, jotka eivät alentuneet istumaan muualle kuin nojatuoliin, kolmen markan sijalle. Hän on siis suomalaisen taiteen hyväksi jotakin *tehnyt*, ei vaan puhunut. Eikö hän tehnyt oikein, eikö hän yhdistänyt omaa etuansa yleiseen?

End of Project Gutenberg's Iloisia juttuja I, by Kaapro Jääskeläinen

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ILOISIA JUTTUJA I ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.